

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาการประเมินพัฒนาการเด็กอนุบาล ในโรงเรียนปฏิบัติการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำเสนอตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. การปฏิบัติการเรียนรู้

- 1) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 2) หลักในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 3) โครงการปฏิบัติการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

2. แนวคิด ทฤษฎี และความรู้เกี่ยวกับการประเมินพัฒนาการเด็ก

- 1) ลำดับขั้นพัฒนาการเด็ก
- 2) ความหมาย วัตถุประสงค์ ขั้นตอนและหลักการประเมินพัฒนาการเด็ก
- 3) กรอบการประเมินพัฒนาการเด็ก
- 4) ช่วงเวลาในการประเมินพัฒนาการเด็ก
- 5) ลักษณะการประเมินพัฒนาการเด็ก
- 6) วิธีการประเมินพัฒนาการเด็ก
- 7) เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินพัฒนาการเด็ก
- 8) การรายงานผลการประเมินพัฒนาการเด็ก
- 9) การนำผลการประเมินพัฒนาการเด็กไปใช้
- 10) ปัญหาที่พบจากการประเมินพัฒนาการเด็ก

การปฏิรูปการเรียนรู้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีสาระสำคัญ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาการศึกษา ความมุ่งหมายในการจัดการศึกษา การปฏิรูปการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอน และการปฏิรูปโครงสร้างการบริหารการศึกษาใหม่ ปรากฏไว้ในบทบัญญัติ อันได้แก่

หมวดที่ 1 บททั่วไปมาตราที่ 6 ว่าด้วยหลักการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

หมวดที่ 2 บททั่วไปมาตราที่ 7 เน้นให้มีการปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครอง สิทธิและหน้าที่ของพลเมืองดีของประเทศตลอดจนมีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

หมวดที่ 3 ระบบการศึกษา มาตราที่ 15 ข้อ (1) การศึกษาในระบบเป็นการศึกษาที่กำหนด จุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและการประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน

หมวดที่ 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

จากสาระที่เป็นประเด็นสำคัญดังกล่าวข้างต้น นับเป็นการปฏิรูปการศึกษารั้งสำคัญ ซึ่งมีแนวทางให้ความสำคัญของการศึกษาพัฒนาคนและคุณภาพของคน เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มตามศักยภาพ ให้เป็นคนเก่ง ดี และมีสุข มิติใหม่แห่งการปฏิรูปการศึกษารั้งนี้ นับเป็นแนวทางที่ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนร่วมกับการจัดการศึกษาหาแนวทางปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าว

1. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การจัดการศึกษาของประเทศไทยในขณะนี้เป็นการจัดการศึกษาตามแนวปฏิรูปการศึกษาที่มุ่งเน้นให้มีการปฏิรูปการเรียนรู้โดยถือว่าผู้เรียนเป็นคนสำคัญ หรือเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้มากกว่าการยึดครูผู้สอนเป็นสำคัญเหมือนก่อนมา แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้ถูกหยิบยกขึ้นมากล่าวถึง และให้ความสำคัญ การทำความเข้าใจกับแนวคิดดังกล่าว จึงถือว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่ง ความหมายของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้มีการกล่าวไว้มากมาย

คณะอนุกรรมการการปฏิรูปการเรียนรู้ (2543) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุดไว้ว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน ให้ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย และสามารถนำวิธีการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้อีกทั้งเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ

สถาบันแห่งชาติเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ ได้ให้ความหมายของคำว่า ผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ 2 ด้าน คือ ด้านผู้เรียน และด้านผู้สอนหรือผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ (ธำรง บัวศรี, 2543) ในส่วนของด้านผู้เรียนนั้น หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริง ได้พัฒนากระบวนการคิด มีอิสระในการเรียนรู้ตามความถนัดและความสนใจ สามารถค้นพบข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง โดยใช้วิธีการและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย สามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตของตนและสังคมส่วนรวมได้ สำหรับความหมายในด้านผู้สอนหรือผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ใด ๆ ที่ผู้จัดต้องคำนึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และเคารพในศักดิ์ศรี สิทธิหน้าที่ของผู้เรียน มีการวางแผนการจัดกิจกรรมและจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างเป็นระบบ และที่สำคัญที่สุดต้องเน้นประโยชน์สูงสุดของผู้เรียนเป็นสำคัญ

ทศนา แชนมณี (2545) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ว่าเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนเป็นจุดสนใจ หรือเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ โดยดูได้จากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งหากผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้นมาผู้เรียนก็จะเป็นผู้ที่มีบทบาทในการเรียนรู้มาก และควรจะเป็นการกระตุ้นการเรียนรู้ที่ดีตามมา

ศิริชัย กาญจนวาสี (2543) กล่าวว่า การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง กระบวนการพัฒนาร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรมของผู้เรียนด้วยการยึดผู้เรียนเป็นแกนกลางของการพัฒนาความเจริญงอกงาม สร้างการมีส่วนร่วมรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ โดยครูผู้สอนทำหน้าที่วางแผน จัดกิจกรรมกระตุ้นให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ส่งเสริมความคิดและอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนอย่างเต็มที่สอดคล้องกับศักยภาพ ความต้องการ และความสนใจของผู้เรียน

โดยสรุป การเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด หมายถึง กระบวนการพัฒนาผู้เรียนเป็นองค์รวม มีการกำหนดจุดหมาย สาระกิจกรรม แหล่งเรียนรู้ สื่อการเรียน และการวัดประเมินผล ที่มุ่งพัฒนาคนและชีวิตให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้เต็มตามความสามารถ สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกที่ ทุกเวลา เกิดขึ้นได้ในหลายระดับ ทั้งในตัวผู้เรียน ในห้องเรียน และนอกเหนือไปจากห้องเรียนที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม

2. หลักการในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

กรมวิชาการ (2544) ได้เสนอแนะหลักการในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางไว้ ดังนี้

1. การปรับความคิดของครูให้มองนักเรียนบนพื้นฐานของความรักความเข้าใจว่านักเรียนมีศักยภาพในการเรียนรู้ พร้อมเชื่ออำนวยความสะดวกจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อผู้เรียนในการแสวงหาความรู้ มีอิสระในการคิด ลงมือปฏิบัติจริง
2. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ยึดหลักการพัฒนาผู้เรียนให้ถึงศักยภาพสูงสุด คือ ผู้เรียนได้พัฒนาทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม หลังเรียนหรือหลังฝึกกิจกรรม มีความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับตนเอง ภาคภูมิใจในผลการปฏิบัติของตน
3. การยึดชีวิตจริงของผู้เรียนเป็นหลักในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เน้นให้ผู้เรียนมีศักยภาพในการคิดเชิงระบบ และคิดอย่างมีวิจารณญาณมีรูปแบบการคิดของตนเอง ค้นพบตนเอง สามารถเชื่อมโยงความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ต่าง ๆ ไปใช้ในชีวิตจริงได้
4. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ยึดหลักความแตกต่างระหว่างบุคคล
5. การจัดประสบการณ์โดยใช้คุณธรรมนำความรู้ บูรณาการคุณธรรมในการจัดประสบการณ์ทุกกลุ่มวิชาและทุกขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ถือว่าครูทุกคนมีหน้าที่พัฒนาผู้เรียน ให้ประพฤติตนยึดหลักคุณธรรม และพัฒนาให้มีค่านิยมอันพึงประสงค์
6. การออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ใช้กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายสอดคล้องกับธรรมชาติวิชา และวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน ใช้วิธีการวัดและประเมินด้วยวิธีการที่หลากหลายตามสภาพจริงและถือว่าการวัดและประเมินเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้ และใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้

3. โครงการโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

หัวใจของการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทในการจัดการศึกษาของชาติ คือ การปฏิรูปการเรียนรู้ ตามหมวด 4 แนวการจัดการศึกษา ซึ่งสาระสำคัญในการปฏิรูปการเรียนรู้ คือ การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการเรียนรู้ของคนไทยทั้งชาติจากเดิมที่เน้นการถ่ายทอด การท่องจำและการทำตามคำสั่งของครูหรือผู้อื่น โดยเน้นวิชาและเนื้อหาเป็นสำคัญ มาเป็นการเน้นการคิดการปฏิบัติของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และการปลูกฝังให้ผู้เรียนรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเองใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีนิสัยรักการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การปฏิรูปการเรียนรู้ควรเริ่มจากโรงเรียนทุกแห่งดำเนินการพัฒนากระบวนการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยในการดำเนินการดังกล่าวจะต้องมี การประกันคุณภาพภายในผสมผสานอยู่ในกระบวนการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา โดยบุคลากรของโรงเรียนทั้งผู้บริหารและครูควรมีความตระหนักและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติและมีการบริหารจัดการที่เป็นระบบเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด ตลอดจนเปิดโอกาสให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครอบครัวยุวมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อเป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนที่กำลังดำเนินการ หรือมีความต้องการที่จะปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้และดำเนินการประกันคุณภาพภายในให้ผสมผสานกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติจึงได้ดำเนินโครงการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้โรงเรียนที่มีความต้องการจะปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนได้พัฒนาตนเองโดยสนับสนุนงบประมาณ เอกสารทางวิชาการ และจัดหาผู้ให้คำปรึกษาแบบกัลยาณมิตรจากคณะครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการดำเนินการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนดำเนินการประกันคุณภาพภายในให้ผสมผสานอยู่ในกระบวนการบริหารและการจัดกระบวนการเรียนรู้
3. เพื่อเปิดโอกาสให้สถาบันครุศึกษาได้มีบทบาทวิจัยและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ร่วมกับโรงเรียนในพื้นที่รับผิดชอบ
4. เพื่อให้โรงเรียนสามารถขยายเครือข่ายการปฏิรูปการเรียนรู้และการประกันคุณภาพภายในเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้กับโรงเรียนอื่น ๆ

ในปี 2543-2544 มีโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการจากทุกสังกัดทุกจังหวัด จำนวน 250 แห่งที่บุคลากรของโรงเรียนดำเนินการพัฒนาตนเองด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้และประกันคุณภาพการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญดังนี้

จัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองได้ตามธรรมชาติ และเต็มศักยภาพ ซึ่งเน้นความสำคัญทั้งกระบวนการเรียนรู้และเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต ความถนัด ความสนใจและความแตกต่างของผู้เรียน โดยจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ทุกสถานที่ ทุกเวลา รวมทั้งใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน และมีการประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีที่หลากหลาย เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มี

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือ เป็นคนดี มีความสามารถ และมีความสุข โดยเปิดโอกาสให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม

พัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในให้เป็นระบบที่ผสมผสานอยู่ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียน โดยผู้บริหารและบุคลากรมีความตระหนักและมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน และกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน มีการทำงานอย่างต่อเนื่อง เป็นหมู่คณะ และร่วมกันทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อร่วมกันวางแผน ร่วมกันปฏิบัติ ร่วมกันตรวจสอบและร่วมกันปรับปรุงเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

ลักษณะการดำเนินงาน

เป็นการวิจัยและพัฒนากระบวนการเรียนรู้และการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน โดยบุคลากรทุกคนในโรงเรียนร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ หน่วยงานต้นสังกัด และสถาบันสนับสนุนอื่น ๆ ในพื้นที่ ตามสภาพความพร้อมและบริบทของแต่ละโรงเรียน

การดำเนินงาน

ภารกิจของหน่วยงานสนับสนุน

1. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สนับสนุนโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการดังนี้
  - 1.1 เอกสารวิชาการเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้และการประกันคุณภาพภายใน
  - 1.2 งบประมาณบางส่วนในการดำเนินงานปฏิรูปการเรียนรู้และการประกันคุณภาพภายใน
  - 1.3 สื่อเพื่อพัฒนาตนเองของโรงเรียน
  - 1.4 จัดประชุมเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ผู้นำของโรงเรียนที่เข้าร่วม

โครงการ

- 1.5 ส่งเสริมให้เกิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้เกี่ยวข้องทุกระดับ
- 1.6 ติดตามผลการดำเนินงานของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ และจัดทำรายงาน

การดำเนินงาน ข้อค้นพบ เพื่อการเผยแพร่และขยายเครือข่าย

- 1.7 ยกย่อง/ประกาศเกียรติคุณการเป็นโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนา

คุณภาพผู้เรียน

- 1.8 ส่งเสริมการขยายเครือข่ายโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้และประกันคุณภาพภายใน

2. หน่วยงานต้นสังกัดโรงเรียน สนับสนุนโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ ในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

- 2.1 ร่วมสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนทั้งทางด้านวิชาการและทรัพยากร

2.2 เอกสารวิชาการและสื่อเกี่ยวกับองค์ความรู้เรื่องการปฏิรูปการเรียนรู้และการปฏิรูปการศึกษา

2.3 ติดตามประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพื่อการส่งเสริมและการขยายเครือข่าย

3. หน่วยงานสนับสนุนด้านวิชาการในพื้นที่ (นักวิจัยหรือผู้ให้คำปรึกษา) เช่น ภาควิชา/สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาบริหารการศึกษา ศูนย์ศึกษาการพัฒนาครู ของคณะครุศาสตร์สถาบันราชภัฏ และหน่วยศึกษานิเทศก์ ฯลฯ ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติคัดเลือกและได้รับความร่วมมือเพื่อสนับสนุนโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการปฏิรูปการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

3.1 เอกสารแนวคิดทางวิชาการเกี่ยวกับองค์ความรู้เรื่องการปฏิรูปการเรียนรู้และการปฏิรูปการศึกษา

3.2 ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้พัฒนาบุคลากรของโรงเรียนและเพื่อพัฒนาตนเอง รวมทั้งกระตุ้น ส่งเสริมและให้กำลังใจ

3.3 สนับสนุนการพัฒนาสาระของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานตามมาตรา 27 (วรรค2) ซึ่งกำหนดให้จัดทำสาระหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ และในมาตรา 28 (วรรค 2) ที่มุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม

3.4 ร่วมจัดประชุมเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับโรงเรียน และสรุปผลการดำเนินงาน

3.5 ติดตามนิเทศและรวบรวมข้อมูลการดำเนินงานของโรงเรียน

3.6 ประเมินผลและเขียนรายงานการดำเนินงานและขอค้นพบเพื่อการเผยแพร่ของโรงเรียนในพื้นที่รับผิดชอบ

ภารกิจของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการเพื่อพัฒนาเป็นโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

ระยะที่ 1 (ม.ค.-เม.ย.2544) การพัฒนาตนเองของบุคลากรเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1. ความจำเป็นที่จะต้องปฏิรูปการเรียนรู้ และภารกิจที่โรงเรียนจะต้องดำเนินการต่อไปให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คือ ผู้บริหาร ครู ผู้เรียน เจ้าหน้าที่ กรรมการโรงเรียน พ่อแม่ ผู้ปกครอง และบุคคลที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ

2. ผู้เรียน ครู ผู้บริหารโรงเรียน กรรมการโรงเรียน รวมทั้งผู้ปกครอง ร่วมกันสำรวจตัวเอง เพื่อศึกษาสถานภาพปัจจุบันของโรงเรียน(pre-test) ซึ่งจะช่วยให้ทราบว่าควรพัฒนาตนเองในเรื่องใดบ้าง

3. แกนนำของโรงเรียน 1-2 คน เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อให้ความตระหนัก และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้

4. ผู้บริหาร ครู นักเรียน กรรมการโรงเรียน ร่วมกับครอบครัว ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ดำเนินการพัฒนาตนเองในด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจสถานภาพปัจจุบัน (pre-test) เป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดขอบเขตและหัวเรื่องสำหรับพัฒนาความรู้ ความเข้าใจของตนเองตามลำดับความสำคัญ

5. การพัฒนาความรู้ ความเข้าใจของตนเอง อาจมีการศึกษาองค์ความรู้ และจัดประชุมฝึกอบรมตนเองภายในโรงเรียน เพื่อสร้างความตระหนัก และความรู้ความเข้าใจเพื่อให้เกิดแนวคิดและแนวทางที่จะปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้และการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน โดยมีสถาบันครุศึกษาในพื้นที่เป็นผู้ให้คำปรึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับโรงเรียน การพัฒนาตนเองอาจใช้วิธีการที่หลากหลายตามความเหมาะสมของแต่ละโรงเรียน

6. บุคลากรแต่ละคนดำเนินการพัฒนาตนเอง โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจสถานภาพปัจจุบัน (pre-test) และความรู้ความเข้าใจที่ได้จากการศึกษา ฝึกอบรมตนเอง มาวางแผนตรวจสอบและพัฒนาปรับปรุง (PDCA) เพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการเรียนรู้ และมีการบันทึก ร่องรอยการดำเนินงานของตนเองไว้ด้วย

7. ศึกษาความก้าวหน้า โดยเปรียบเทียบผลสำรวจสถานภาพปัจจุบัน

8. วิเคราะห์ข้อมูล pre-test และ post-test รวมทั้งข้อมูลที่ได้บันทึกไว้ แล้วสรุปบทเรียนเกี่ยวกับกระบวนการและผลการเรียนรู้ของผู้เรียน และจัดทำรายงานเสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และหน่วยงานต้นสังกัด

ระยะที่ 2 (เม.ย.-ต.ค.2544) การวางแผนการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

โรงเรียนที่บุคลากรส่วนใหญ่มีความเข้าใจและดำเนินการพัฒนากระบวนการเรียนรู้และระบบการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนตนเองดีแล้ว จะได้รับคัดเลือกเพื่อส่งเสริมให้เข้าร่วมดำเนินการในระยะที่ 2 ต่อไป โรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกดำเนินการพัฒนากระบวนการเรียนรู้และระบบการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนโดย

1. พัฒนาความรู้ ความเข้าใจ หรือความตระหนักในเรื่องนี้เพิ่มเติมตามความเหมาะสมและความจำเป็น โดยอาจใช้วิทยากรของโรงเรียนเองหรือจัดหาจากภายนอกมาให้ความรู้
  2. ร่วมกันกำหนดเป้าหมายที่แสดงถึงคุณลักษณะหรือคุณภาพที่ต้องการให้เกิดขึ้นในโรงเรียนทั้งโรงเรียน จัดอันดับความสำคัญของเป้าหมาย กำหนดทิศทางการดำเนินงาน กำหนดระยะเวลาการดำเนินงาน กำหนดผู้รับผิดชอบหรือผู้ดำเนินการ และจัดทำแผนการเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมายโดยครูต้องวิเคราะห์หลักสูตร คัดกิจกรรม หาวิธีจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (ต่อเนื่องจากระยะที่ 1) รวมทั้งร่วมกันวางแผนกำหนดกรอบการประเมินผู้เรียนตามสภาพที่เป็นจริงด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ
  3. ครูและบุคลากรทุกคนดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนโดยมีการวางแผนและจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมีการประเมินผู้เรียนว่าเป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่อย่างต่อเนื่อง โดยอาจประเมินผู้เรียนทุกคาบ ทุกสัปดาห์ ทุกบทเรียน หรือช่วงเวลาอื่นตามความเหมาะสม และมีการบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบ รวมทั้งนำผลการประเมินมาพิจารณา และปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนรู้ใหม่ตลอดเวลา
  4. ในระหว่างที่ดำเนินการตามแผน บุคลากรทุกคนจะต้องตรวจสอบประเมินผลเป็นระยะ ๆ ทั้งประเมินผลผู้เรียน และประเมินผลการทำงานของตนเอง เมื่อสิ้นภาคเรียนก็นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อประเมินสรุปรวมในระดับชั้น/หมวดวิชา และภาพรวมในระดับโรงเรียนเพื่อปรับปรุงการดำเนินงานในระยะต่อไป
  5. ในระหว่างดำเนินงาน ผู้บริหารและบุคลากรควรนำผลการประเมินมาปรับปรุงการทำงานของตนเอง เมื่อสิ้นภาคเรียนต้องวิเคราะห์จุดเด่น จุดที่ต้องปรับปรุงของโรงเรียน หาสาเหตุของปัญหาและแนวทางแก้ไข เพื่อนำไปพัฒนาปรับปรุงการจัดการศึกษาและการวางแผนของโรงเรียนต่อไป
  6. จัดทำรายงานประเมินตนเองในภาพรวมเมื่อสิ้นปี
  7. ศึกษาความก้าวหน้าของการดำเนินงานพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในในช่วงที่ผ่านมา (post-test 2) เพื่อเปรียบเทียบกับสถานการณ์ในช่วงก่อนเริ่มดำเนินการระยะที่ 2 (post-test 1)
  8. สรุปและสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาตนเองเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ระดับโรงเรียน และจัดทำรายงานความก้าวหน้าของโครงการ เสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และหน่วยงานต้นสังกัด
- ทั้งนี้ในระหว่างดำเนินงานของโรงเรียน ผู้ให้คำปรึกษาในพื้นที่ และหน่วยงานต้นสังกัด จะดำเนินงานร่วมกับสทศ.เพื่อติดตาม กระตุ้น ให้การสนับสนุน จัดประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสพการณ์และสรุปบทเรียนทั้งระดับภูมิภาคและประเทศ

ระยะที่ 3 (พ.ย.2544-เม.ย.2545) โรงเรียนพร้อมที่จะขยายเครือข่ายโรงเรียนปฏิบัติการเรียนรู้ อย่างน้อย 5 โรงเรียน

โรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกเป็นโรงเรียนปฏิบัติการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ดำเนินการพัฒนาเครือข่ายเพื่อขยายผล โดย

1. สร้างเครือข่ายโรงเรียน 5 แห่ง
2. อบรม/นิเทศ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตามวงจรพัฒนาตนเอง(ระยะที่ 1 และระยะที่ 2)
3. สรุปผลและจัดทำรายงานการดำเนินงานสร้างเครือข่าย

การติดตามผลการดำเนินงาน

1. ระดับโรงเรียน ทำหน้าที่

- 1.1 ประเมินผลตนเองทั้งในระดับบุคคลและภาพรวมของโรงเรียน
- 1.2 ประเมินผู้ให้คำปรึกษา หรือนักวิจัย
- 1.3 ประเมินผู้เรียน

2. นักวิจัยหรือผู้ให้คำปรึกษา ทำหน้าที่

2.1 ติดตาม นิเทศ ให้คำปรึกษา ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับโรงเรียนในพื้นที่รับผิดชอบ เก็บรวบรวมข้อมูลการดำเนินงานของโรงเรียน และประเมินผลการดำเนินโครงการเป็นระยะ ๆ ตามความจำเป็นไม่น้อยกว่า 3 ครั้ง ในระยะที่ 2

2.2 ร่วมจัดประชุมสรุปผลการดำเนินงานระยะที่ 1 และระยะที่ 2 และจัดทำรายงานการติดตามและประเมินผลโครงการในพื้นที่รับผิดชอบ

2.3 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติติดตามประเมินผลโครงการในภาพรวม โดยดำเนินการสรุปสังเคราะห์จากข้อมูลการติดตามและประเมินผลในระดับพื้นที่ และส่งโรงเรียนเพื่อเก็บรวบรวมเป็นข้อมูลประกอบการรายงานผลโครงการเมื่อสิ้นสุดระยะที่ 1 และระยะที่ 2 ร่วมกับหน่วยงานต้นสังกัด

หมายเหตุ การดำเนินงานในระยะที่ 2 ได้รับความช่วยเหลือทางวิชาการแบบให้เปล่าจากธนาคารเอเชีย (Asian Development Bank:ADB) ใน 2 ลักษณะคือ 1) ให้เป็นเงินก้อนแก่โรงเรียนสำหรับดำเนินการพัฒนาตนเอง เพื่อการประกันคุณภาพภายใน และ 2) ดำเนินการจ้างผู้เชี่ยวชาญไทยประจำโครงการด้านการประเมินผล ด้านการพัฒนาครู ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และด้านการวิจัยเพื่อปฏิบัติการเรียนรู้ รวม 4 คน และผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศ 3 คน

แนวคิด ทฤษฎี และความรู้เกี่ยวกับการประเมินพัฒนาการเด็ก

การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นการศึกษาที่เริ่มตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี เป็นการศึกษาที่มุ่งอบรมเลี้ยงดูก่อนการศึกษาภาคบังคับ เพื่อเตรียมความพร้อม การจัดการศึกษามี 3 ประเภท คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

เยาวยา เดชะคุปต์ (2542) กล่าวถึง การศึกษาระดับอนุบาลว่ามีจุดประสงค์ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของพัฒนาการมนุษย์ ที่มีการพัฒนาตั้งแต่ปฏิสนธิต่อเนื่องไปจนตลอดชีวิต พัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม สติปัญญา จะมีความสัมพันธ์และพัฒนาต่อเนื่องเป็นขั้นตอนไปพร้อมกันทุกด้าน การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยอายุ 3-5 ปี จะไม่จัดเป็นรายวิชาแต่จัดในรูปของกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่น เพื่อให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงเกิดความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งเกิดการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา (กรมวิชาการ, 2546)

ในการจัดการเรียนการสอนระดับอนุบาลนั้น ครูมีความสำคัญมาก เพราะเป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก ซึ่งบทบาทของครูอนุบาลที่ควรพิจารณา (เยาวยา เดชะคุปต์, 2542) มีดังนี้คือ

1. เข้าใจธรรมชาติของเด็กปฐมวัย
2. รู้ความต้องการของเด็ก
3. ให้ความอบอุ่นแก่เด็ก
4. จัดกิจกรรมที่เหมาะสมให้กับเด็ก
5. ประเมินความพร้อมในการเรียนรู้ของเด็ก

บทบาทและหน้าที่ที่สำคัญของครูอนุบาลในห้องเรียนได้แก่ 1) มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวและแผนการจัดประสบการณ์ระดับชั้นอนุบาล 2) มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน 3) มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล 4) มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำและดัดแปลงสื่อที่ใช้ในการสอน 5) มีการเตรียมตัวและพัฒนาตนเองของครู และ 6) สอนและพัฒนาเด็กให้มีความพร้อมในทุก ๆ ด้าน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ทั้งนี้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเด็กให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ขึ้น ควรจะมีความเข้าใจเด็กอย่างแท้จริงและมีการประเมินพัฒนาการเด็กอย่างเหมาะสม

1. ลำดับขั้นพัฒนาการเด็ก

พฤติกรรมพัฒนาการของเด็กวัยอนุบาล จำแนกตามพัฒนาการ 4 ด้าน ดังนี้ (ศศิลักษณ์ ชัยนิกิจ, 2544)

1.1 พัฒนาการด้านร่างกาย มองในส่วนของความสามารถของการควบคุมกล้ามเนื้อ มัดใหญ่ เล็ก การประสานสัมพันธ์ระหว่างอวัยวะต่าง ๆ และการเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย รวมทั้งในเรื่องของการช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวัน ดังเสนอในตาราง

ตารางที่ 1 ลำดับขั้นพัฒนาการของเด็กอนุบาลด้านร่างกาย

พัฒนาการ	ลำดับขั้นพัฒนาการ
ด้านร่างกาย	
1. กล้ามเนื้อมัดใหญ่	-อายุ 3-4 ปี เด็กสามารถขึ้นบันไดสลับเท้า ถีบจักรยานสามล้อได้ และวิ่งตามลำพังได้โดยไม่ค้อยหกล้ม -อายุ 4-5 ปี เด็กสามารถเดินขึ้น ลงบันไดสลับเท้า กระโดดขาเดียว วิ่งได้คล่องแคล่ว ควบคุมการเริ่มวิ่ง หยุดวิ่ง และเลี้ยวได้ดี -อายุ 5-6 ปี เด็กสามารถกระโดดสลับเท้าได้ กระโดดข้ามสิ่งกีดขวาง เตี้ย ๆ ได้ เดินต่อเท้าเป็นเส้นตรงโดยไม่ล้มได้ วิ่งได้รวดเร็วและหยุดได้ทันที หมุนตัวเลี้ยวหลบหลีกได้คล่อง
2. กล้ามเนื้อมัดเล็ก (การใช้กรรไกร)	-อายุ 3-4 ปี เด็กสามารถตัดกระดาษได้ความยาวเท่ากับกรรไกร 2 ครั้ง ตัดกระดาษได้แต่ยังไม่ตรงและอาจจับกรรไกรยังไม่ถูกต้อง -อายุ 4-5 ปี เด็กสามารถตัดกระดาษเป็นเส้นตรงและเลี้ยวทำมุม 90 องศาได้ เลื่อนกระดาษเพื่อตัดเองได้ และจับกรรไกรได้ถูกต้อง -อายุ 5-6 ปี เด็กสามารถตัดกระดาษเป็นเส้นโค้ง รูปทรงเรขาคณิต และภาพจากหนังสือได้
3. สุขนิสัยในการขับถ่าย	-อายุ 3-4 ปี เด็กสามารถลุกไปถ่ายปัสสาวะ อุจจาระได้ทันเวลา โดยไม่ปัสสาวะหรืออุจจาระรด ต้องช่วยเหลือในการทำความสะอาดบางครั้ง -อายุ 4-5 ปี เด็กสามารถไปเข้าห้องส้วมตามลำพังเกือบไม่ต้องช่วยเหลือในเรื่องทำความสะอาด -อายุ 5-6 ปี เด็กสามารถเข้าห้องน้ำถ่ายที่โถส้วม และรดน้ำโดยไม่หกเลอะเทอะ ไม่ต้องช่วยเหลือในการทำความสะอาด

ตารางที่ 1 (ต่อ)

พัฒนาการ	ลำดับขั้นพัฒนาการ
4. สุขนิสัยด้วยการแต่งตัว	<p>-อายุ 3-4 ปี เด็กสามารถถอดและสวมเสื้อผ้าที่ผ่าหน้า หรือกระโปรงกางเกง ด้วยตนเองได้ แต่ต้องคอยเตือนบ้างเมื่อถึงเวลา</p> <p>-อายุ 4-5 ปี เด็กสามารถสวมเสื้อและถอดเสื้อ หรือชุดที่ผ่านทางศีรษะได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องแนะนำ และทำเมื่อถึงเวลาโดยไม่ต้องเตือน</p> <p>-อายุ 5-6 ปี เด็กสามารถถอดและสวมเสื้อผ้าเอง กลับตะเข็บเสื้อผ้าได้ด้วยตนเอง และเมื่อแต่งตัวเสร็จตรวจสอบความเรียบร้อยโดยไม่ต้องเตือน</p>

1.2 พัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ มองในส่วนของความสามารถในการรู้สึกและแสดงความรู้สึกทั้งต่อตนเองและผู้อื่น รวมทั้งการแสดงออกของความนึกคิดและการรับรู้ของเด็ก ดังเสนอในตาราง

ตารางที่ 2 ลำดับขั้นพัฒนาการของเด็กอนุบาลด้านอารมณ์-จิตใจ

พัฒนาการ	ลำดับขั้นพัฒนาการ
ด้านอารมณ์-จิตใจ	<p>-อายุ 3-5 ปี เด็กสามารถบอกอารมณ์ของตนเองได้ เช่น ดีใจ เสียใจ กลัว</p> <p>-อายุ 5 ปีขึ้นไป เด็กสามารถแสดงพฤติกรรมที่สะท้อนถึงอารมณ์ที่ซับซ้อน เช่น ภูมิใจ อิจฉา รู้สึกผิด ขำ ซาบซึ้งในความงาม เด็กสามารถอ่านอารมณ์ของผู้อื่นจากสีหน้า ทำทางว่าเศร้า โกรธ แปลกใจ สงสัย สามารถบอกเหตุของอารมณ์ และผลอันตามมาจากการมีอารมณ์นั้นได้ เด็กรู้ว่าการแสดงความรู้สึกทางลบไม่เป็นที่ยอมรับทางสังคม จึงพยายามระงับคำพูด สีหน้า ทำทางในทางลบหรืออาการแสดงพฤติกรรมแบบเด็กที่อายุน้อยกว่า เช่น กรีดร้อง เด็กสามารถปรับอารมณ์ เช่น ลดความเศร้า หรือวิตกกังวลจากผู้ใหญ่ โดยการจูงใจตนเองให้แสดงออกในทางสร้างสรรค์</p>

1.3 พัฒนาการด้านสังคม มองในส่วนของความสามารถในการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น รวมทั้งความสามารถในการเข้าใจสถานการณ์ อารมณ์ ความรู้สึกของผู้อื่น ตลอดจนการแก้ปัญหา และบทบาททางสังคม ซึ่งเด็กสะท้อนพัฒนาการผ่านการเล่น ดังเสนอในตาราง

ตารางที่ 3 ลำดับขั้นพัฒนาการของเด็กอนุบาลด้านสังคม

พัฒนาการ	ลำดับขั้นพัฒนาการ
ด้านสังคม	
1. การเล่น	<p>-อายุ 3-5 ปี เด็กเริ่มเล่นสร้างสิ่งก่อสร้างที่มีความซับซ้อนมากขึ้นตามอายุ และเล่นบทบาทสมมติตามจินตนาการ</p> <p>-อายุ 5-6 ปี เด็กเริ่มเล่นภาษา สะท้อนพัฒนาการด้านภาษาที่เพิ่มขึ้น และเล่นเกมที่มีการตั้งกฎกติกาในการเล่นเป็นกลุ่ม</p>
2. การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน	<p>-อายุ 3-4 ปี เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนทั้งเชิงบวกและเชิงลบในอัตราที่สูงใกล้เคียงกัน เด็กแสดงพฤติกรรมการเล่นแบบคู่ขนาน หรือการเล่นคนเดียวเป็นส่วนใหญ่ เริ่มเล่นตามกันเป็นกลุ่มบ้าง เด็กอยู่ในวัยของการเรียนรู้บทบาทของผู้นำและผู้ตาม</p> <p>-อายุ 4-5 ปี เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในเชิงบวกมากขึ้น มีการพูดคุยโต้ตอบบทสนทนาที่ยาวขึ้น เด็กแสดงพฤติกรรมการเล่นแบบเล่นตามกันเป็นกลุ่มเป็นส่วนใหญ่ มีการเล่นแบบคู่ขนาน การเล่นคนเดียว และการเล่นร่วมมือบ้าง</p> <p>-อายุ 5-6 ปี เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในเชิงบวก รับรู้ความต้องการและอารมณ์ของผู้อื่น และมีความรู้สึกไม่อยากถูกทอดทิ้ง เด็กแสดงพฤติกรรมการเล่นร่วมมือกับเพื่อนเป็นส่วนใหญ่ และมีการเล่นตามกันเป็นกลุ่มบ้าง</p>
3. การสร้างไม้บล็อก	<p>-อายุ 3-4 ปี</p> <p>ชั้นที่ 3 เริ่มสร้างสะพานโดยใช้บล็อก 2 ก้อน ทำเป็นเสาวางวันระยะในแนวตั้งและเชื่อมเสาทั้งสองด้วยบล็อกชั้นที่ 3 แต่การหยิบบล็อกอาจจะหยิบชั้นสั้น ชั้นยาวไม่เท่ากัน</p> <p>ชั้นที่ 4 เด็กสร้างบล็อกล้อมรอบเสมือนรั้วหรือกำแพง พร้อมทั้งนำความคิด วิธีการหรือรูปแบบต่าง ๆ ที่เรียนรู้มาใช้ประกอบการสร้างและจะเพิ่มขึ้นตามอายุของเด็ก</p>

ตารางที่ 3 (ต่อ)

พัฒนาการ	ลำดับขั้นพัฒนาการ
	-อายุ 4-6 ปี
	ขั้นที่ 5 แสดงการสร้างอย่างสมมาตร สมดุล มีสัดส่วนรับกัน เมื่อ
	ด้านหนึ่งถูกสร้างขึ้น อีกด้านหนึ่งจะถูกสร้างขึ้นด้วย
	ขั้นที่ 6 เด็กเริ่มตั้งชื่อในสิ่งที่สร้าง ในระยะแรกเด็กอาจตั้งชื่อไม่เกี่ยวข้องกับ
	กับสิ่งที่สร้าง เมื่อโตขึ้นเด็กจะพัฒนามากขึ้น อาจมีการวางแผนให้ชื่อ
	ก่อนสร้าง
	ขั้นที่ 7 เด็กจะแสดงจินตนาการโดยใช้สิ่งที่เด็กสร้าง แสดงให้เห็นถึง
	ประสบการณ์ที่เด็กจดจำหรือระลึกได้ จะสังเกตเห็นว่า หอคอย สะพาน
	เริ่มมีรายละเอียดซับซ้อนมากขึ้น อาจสร้างสิ่งที่มีอยู่จริง เช่น สร้าง
	สะพาน สถานีรถไฟ โรงรถ

1.4 พัฒนาการด้านสติปัญญา มองในส่วนของความสามารถในการเรียนรู้ ผ่านทักษะและ
ความสามารถในการจำ การรู้คิด การใช้เหตุผล การคิด จินตนาการ ผ่านการสื่อความหมายโดยใช้
ภาษาในรูปแบบต่าง ๆ

ตารางที่ 4 ลำดับขั้นพัฒนาการของเด็กอนุบาลด้านสติปัญญา

พัฒนาการ	ลำดับขั้นพัฒนาการ
ด้านสติปัญญา	
1. ภาษาและการรู้	
หนังสือ	
1.1 การสื่อความหมาย	-อายุ 3-4 ปี เด็กสามารถเล่าเรื่องที่ตนประสบมาให้ผู้อื่นฟังเข้าใจ
	ประมาณ 50% ถามอะไร ที่ไหน บอกนามสกุล อายุและเพศของตนได้
	-อายุ 4-5 ปี เด็กสามารถร้องเพลง พูดเป็นประโยค ถามคำถาม
	เล่าเรื่องให้ผู้อื่นฟังเข้าใจได้ทั้งหมด บอกชื่อพ่อแม่และพี่น้องตนเองได้
	และความเกี่ยวข้องกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว

ตารางที่ 4 (ต่อ)

พัฒนาการ	ลำดับขั้นพัฒนาการ
1.2 การอ่านหนังสือ	<p>-อายุ 5-6 ปี เด็กสามารถพูดฟังเข้าใจได้ ถ้ามเกี่ยวกับความหมายและเหตุผล จำตัวอักษรได้ บอกความเกี่ยวข้องกันในหมู่ญาติของตน และชื่อหมู่บ้านที่ตนอยู่ได้</p> <p>-อายุ 3-4 ปี เด็กสามารถหยิบหนังสือทำท่าอ่าน มองหน้ากระดาษและพลิกหน้าอ่านเก็บความโดยดูภาพ เก็บรายละเอียดจากภาพได้มากขึ้น อ่านสัญลักษณ์ในสิ่งแวดล้อมได้บ้าง</p> <p>-อายุ 4-5 ปี เด็กสามารถอ่านภาพและเล่าเรื่องจากภาพ อ่านภาพและดูตัวหนังสือประกอบ อ่านหนังสือหรือสัญลักษณ์ในสิ่งแวดล้อมได้มากขึ้น อ่านชื่อตัวเองได้ สนใจและจดจำตัวอักษรบางคำได้</p> <p>-อายุ 5-6 ปี เด็กสามารถมองตามตัวหนังสือบนหน้ากระดาษ โดยเคลื่อนสายตาจากซ้ายไปขวา และบนลงล่าง อ่านจับใจความโดยดูภาพและตัวหนังสือประกอบบ่อยขึ้น ชี้และอ่านหนังสือ สัญลักษณ์หรือคำเรียกชื่อตัวอักษร อ่านคำจากการจำได้ สนใจจำตัวอักษรได้มากขึ้น</p>
1.3 การเขียนหนังสือ	<p>-อายุ 3-4 ปี เด็กสามารถขีดเขียนเป็นสัญลักษณ์คล้ายตัวอักษร</p> <p>-อายุ 4-5 ปี เด็กสามารถคัดลอกหรือเขียนข้อความที่จำได้ เช่น เขียนชื่อตัวเองคล้ายตัวอักษรบางตัว เขียนชื่อโดยลอกหรือจำมา</p> <p>-อายุ 5-6 ปี เด็กสามารถเขียนคำหรือข้อความโดยการลอก จำมาเขียนหรือคิดสะกดเอง</p>
2. การวาด	<p>-อายุ 3-4 ปี เด็กวาดรูปวงกลม หรือกากบาท เริ่มวาดรูปคน สามารถอธิบายภาพได้ ถ้ามซ้ำตอบได้แต่ไม่เหมือนเดิม</p> <p>-อายุ 4-5 ปี เด็กวาดรูปสี่เหลี่ยม วาดรูปคนได้ 3 ส่วน มีหน้าตา แขนขา และมือ แต่ยังไม่มียืน วาดรูปบ้าน</p> <p>-อายุ 5-6 ปี เด็กวาดรูปสามเหลี่ยม วาดเป็นภาพ 3 มิติ ภาพวาดแยกเป็นสัดส่วนชัดเจน เช่น พื้นดิน พื้นน้ำ ท้องฟ้า วาดภาพคนได้ 6 ส่วน แสดงความแตกต่างของผู้ชายและผู้หญิง วาดรถ บ้าน เครื่องบินและมีการวางแผนก่อนวาด แสดงออกถึงเรื่องราวต่าง ๆ ผ่านการวาดและอธิบายภาพได้</p>

ตารางที่ 4 (ต่อ)

พัฒนาการ	ลำดับขั้นพัฒนาการ
3. คณิตศาสตร์	-อายุ 4-5 ปี เด็กสามารถจับคู่หนึ่งต่อหนึ่ง จำแนกสิ่งของมากกว่าเท่ากัน ไม่เท่ากัน น้อยกว่า ได้โดยไม่ต้องนับ เปรียบเทียบความยาว น้ำหนัก ปริมาตรของสิ่งของ 2 สิ่งได้ นับและรู้ค่าของตัวเลขได้ถึง 6 สามารถเรียงลำดับเหตุการณ์จากนิทานได้ -อายุ 5-6 ปี เด็กสามารถนับจำนวนสิ่งของได้ 20 ขึ้น นับโดยไม่ต้องเริ่มต้นที่ 1 ได้ จดจำและเขียนตัวเลข 1-10 ได้ สามารถบวกและลบเลข 1 หลักได้
4. ความสนใจ	-อายุ 3-6 ปี เด็กสามารถมีสมาธิอยู่กับสิ่งที่ตนเองสนใจได้ เด็กมีสมาธิกับการมองโดยสามารถกวาดสายตาเพื่อค้นหาสิ่งที่จะมองแต่ยังไม่เป็นระบบ สามารถแยกแยะความแตกต่างของตัวอักษรที่คล้ายกันได้ เช่น ต ค เด็กมีสมาธิจดจ่อในสิ่งที่ครูพูด และได้ตอบกับครูได้โดยไม่หันเหความสนใจไปกับสิ่งรอบตัว เช่น สีสน การเคลื่อนไหว เสียงที่ดัง
5. การคิดเชิงสัญลักษณ์	-อายุ 4-5 ปี เด็กใช้การวาดถ่ายถอดความคิด จินตนาการ เด็กบางคนสามารถถ่ายถอดผ่านการเขียนตัวอักษรหรือตัวเลข -อายุ 6 ปีขึ้นไป เด็กสามารถถ่ายถอดความคิดผ่านการเขียนหนังสือ
6. การคิดแก้ปัญหา	-อายุ 3-6 ปี เด็กสามารถเชื่อมโยงลำดับเหตุการณ์ เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละวันได้ เด็กสามารถตั้งสมมติฐานเองได้ แต่ไม่ได้คิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล เด็กสามารถคิดเปรียบเทียบและบอกปัญหาที่เกิดขึ้นได้ เด็กใช้การลองผิดลองถูกในการแก้ปัญหา

จากการสำรวจสภาวะสุขภาพ พัฒนาการและการเจริญเติบโตเด็กปฐมวัยของประเทศไทย ปี 2542 เพื่อศึกษาข้อมูลพัฒนาการและการเจริญเติบโตของเด็ก พบว่า พัฒนาการรวมทุกด้านของเด็กปฐมวัยปกติ ร้อยละ 71.69 สงสัยว่าล่าช้า ร้อยละ 28.31 พัฒนาการแต่ละด้าน คือ ภาษา การใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กและการปรับตัว การใช้กล้ามเนื้อใหญ่ และสังคมและการช่วยเหลือตนเอง พบเด็กสงสัยพัฒนาการล่าช้า ร้อยละ 13.66 10.12 4.10 และ 3.2 ตามลำดับ การศึกษาครั้งนี้ แสดงว่าเด็กปฐมวัยยังไม่ได้รับการดูแลอย่างรอบด้านในเรื่องพัฒนาการ (กรมอนามัย, 2542)

นิตยา คชภักดี (2545) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพและพัฒนาการของเด็ก โดย การมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน พบว่า เด็กปฐมวัยจำนวนมากถึง 1 ใน 6 มีพัฒนาการล่าช้า ไม่สมวัย โดยอัตราส่วนเพิ่มขึ้นตามอายุ แสดงว่า เด็กเหล่านี้ขาดโอกาสการเรียนรู้และขาดการ อบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสม

สภาองค์การพัฒนารเด็กและเยาวชน (2545) ได้กล่าวถึงสถานการณ์ด้านเด็กและเยาวชน ว่า สภาพของเด็กและเยาวชนที่เป็นปัญหาหนัก ที่เห็นเด่นชัดมี 2 ด้าน คือ 1)ด้านสุขภาพ ปัญหา พฤติกรรมการในเด็กและเยาวชนโดยเฉพาะที่อยู่ในชนบทค่อนข้างเป็นปัญหาใหญ่ และต้องการ การแก้ไข มีการเจริญเติบโตที่ต่ำกว่ามาตรฐานชาวเอเชีย สมรรถนะด้านร่างกายทั่วไปก็ต่ำกว่า มาตรฐาน 2)ด้านสติปัญญาและการเรียนรู้ เด็กและเยาวชนจำนวนมากโดยเฉพาะในชนบท ขาดโอกาสในการเตรียมความพร้อมได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่พอเพียงและไม่เหมาะสม สังคม ทั่วไปยังไม่เข้าใจและไม่ให้ความสำคัญแก่การพัฒนาเด็กและเยาวชนเท่าที่ควร

ลัดดา เหมาะสุวรรณ (2546) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการแบบองค์รวมของเด็กไทย ศึกษา กลุ่มตัวอย่าง 9,488 คน ทั่วประเทศ อายุ 1 – 18 ปี พบว่า 1)พัฒนาการทางจริยธรรม ยิ่งโตขึ้นยิ่งมี น้อยลง คือ ประหยัดอดออมน้อยลง มีความซื่อสัตย์และละเอียดรอบคอบน้อยลง 2)ด้าน สติปัญญา พบว่า เชาวปัญญาเฉลี่ย 89.9 แสดงให้เห็นว่า เด็กส่วนมากมีระดับเชาวปัญญา อยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำและค่าเฉลี่ยของพัฒนาการเชาวปัญญาต่ำลงเมื่อเด็กโตขึ้น 3)พัฒนาการ ด้านร่างกาย ปัจจุบันปัญหาที่พบมากในช่วงปฐมวัย คือ เด็กไทยเริ่มมีปัญหาตัวเตี้ยมากขึ้นมีถึง ร้อยละ 10.7 จากเดิมที่เคยพบว่าเด็กไทยมีปัญหาภาวะโรคอ้วน ซึ่งภาวะเตี้ยนี้เกิดจากการขาด สารอาหาร

2. ความหมาย วัตถุประสงค์ ขั้นตอนและหลักการประเมินพัฒนาการเด็ก

2.1 ความหมายของการประเมินพัฒนาการเด็ก

นภเนตร ธรรมบวร (2544) ได้ให้ความหมายของการประเมินผลพัฒนาการเด็กว่า หมายถึง ความรู้ความเข้าใจของครูที่มีต่อพัฒนาการ การเรียนรู้ ความสนใจ และความต้องการของเด็กแต่ละคน ถือเป็นกระบวนการที่สำคัญและจำเป็นมากในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งการประเมินผลพัฒนาการที่ดีควรเป็นไปอย่างต่อเนื่องสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอน ความสนใจและพัฒนาการของเด็กแต่ละคน

บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์ (2544) กล่าวว่า การประเมินหมายถึง กระบวนการรวบรวมและเรียบเรียงข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบสำหรับใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับผู้เรียน ให้ข้อมูลย้อนกลับไปยังผู้เรียนเกี่ยวกับความก้าวหน้า จุดเด่น จุดด้อย ใช้ตัดสินประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และความเพียงพอของหลักสูตรและใช้ชี้แนะนโยบาย

McAfee และ Leong (2002) กล่าวว่า การประเมิน หมายถึงรวมถึงการวัด การประเมินค่า ซึ่งประกอบด้วย การทดสอบ การสังเกต การสัมภาษณ์ ข้อมูลรายงานความรู้ การบันทึก เพื่อนำมาบูรณาการจัดการและใช้ในการวางแผนการเรียนการสอนต่อไป

การประเมินพัฒนาการ หมายถึง กระบวนการสังเกตพฤติกรรมของเด็กในขณะทำกิจกรรม แล้วจดบันทึกลงในเครื่องมือที่ผู้สอนสร้างขึ้นหรือกำหนดอย่างต่อเนือง เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกในแต่ละครั้ง เป็นข้อมูลในการพัฒนากิจกรรมให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพ (กรมวิชาการ, 2546)

โดยสรุป การประเมินพัฒนาการเด็กมีความหมายกว้างมาก มิได้หมายเฉพาะแต่การทดสอบเท่านั้น การประเมินถือเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นทั้งต่อตัวครู ผู้ปกครองและเด็ก ทำให้ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับตัวเด็ก เพื่อใช้ในการจัดสภาพแวดล้อม ปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนของตนให้สอดคล้องกับพัฒนาการและวิธีการเรียนรู้ของเด็ก พ่อแม่ ผู้ปกครองทราบว่าเด็กของตน มีพัฒนาการและการเรียนรู้อย่างไรเข้าใจเด็กได้ดีขึ้น เพื่อจะได้ให้ความร่วมมือกับครูในการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ของเด็กต่อไป

2.2 จุดประสงค์ของการประเมินพัฒนาการเด็ก

Shepard, Kagan และ Wurtz (1998) กล่าวว่า ความสำคัญของการประเมินผลเด็ก คือ การส่งเสริมพัฒนาการของเด็กแต่ละบุคคล และการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู ซึ่งการประเมินผลและการสอนไม่สามารถแยกออกจากกันได้ เพราะเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและสัมพันธ์กัน ซึ่งจุดประสงค์ของการประเมินผลเด็กมีดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก
  2. เพื่อค้นหาแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
  3. เพื่อเฝ้าสังเกตประเมินคุณภาพของการจัดการเรียนการสอน
  4. เพื่อประเมินความสำเร็จของการจัดการศึกษาภายใต้ความเชื่อถือได้ของการประเมิน
- McAfee และ Leong (2002) ได้สรุปถึงวัตถุประสงค์ของการประเมินพัฒนาการเด็กระดับ

อนุบาล ดังนี้

1. การประเมินพัฒนาการเกิดขึ้นเนื่องจาก ความต้องการที่จะเข้าใจพัฒนาการและความก้าวหน้าของเด็ก
2. ข้อมูลที่ได้จากการประเมินพัฒนาการจะมีประโยชน์ในการวางแผนโปรแกรมการเรียนการสอนและการตัดสินใจต่าง ๆ ที่มีผลต่อเด็ก
3. การประเมินช่วยให้ทราบถึงเด็กซึ่งอาจต้องการความช่วยเหลือพิเศษ
4. การประเมินพัฒนาการมีจุดประสงค์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับเด็กโดยมีการรายงานผลและการสื่อสารให้พ่อแม่ ผู้ปกครองและบุคคลที่เกี่ยวข้องทราบ

Hills (1993) กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการประเมินพัฒนาการเด็กไว้ดังนี้

1. ช่วยครูในการวางแผนพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรในชั้นเรียนของตน และใช้เป็นพื้นฐานในการตัดสินใจเกี่ยวกับการเรียนการสอน
2. ช่วยครูในการติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครองถึงความสนใจ พัฒนาการ และศักยภาพของเด็ก
3. ช่วยให้ครูทราบถึงเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
4. ช่วยครูในการประเมินผลการสอนของตน

Katez (1997) ได้กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของการประเมินพัฒนาการก็เพื่อ พิจารณาถึงความก้าวหน้าของพัฒนาการเด็ก ตัดสินใจในการวางแผนส่งเสริมเด็ก วินิจฉัยปัญหาการเรียนและการเรียนรู้ ช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตรและการสอน ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการรายงานผู้ปกครอง และช่วยในการประเมินความก้าวหน้าของเด็ก

นอกจากนี้ Morrison (1998) ได้กล่าวถึง จุดประสงค์ของการประเมินพัฒนาการเด็ก ดังนี้

1. ทำให้ทราบว่าเด็กรู้อะไรบ้าง
2. ทำให้ทราบถึงสิ่งที่เด็กต้องการเป็นพิเศษ
3. ช่วยในการตัดสินใจเพื่อการแก้ไขปัญหา
4. ช่วยพัฒนาการวางแผนบทเรียนและโปรแกรมการเรียน
5. ช่วยพัฒนาการเรียนการสอน
6. ทำให้ทราบระดับพฤติกรรมและพัฒนาการของเด็ก

7. สื่อสารกับผู้ปกครองเด็กเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก

การประเมินผลการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นกระบวนการตรวจสอบผลการเรียนรู้และพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรเพื่อนำผลไปปรับปรุงการเรียนการสอนให้ผู้เรียนบรรลุตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ โดยสถานศึกษาจะต้องรับผิดชอบในการประเมินอย่างเหมาะสมมีคุณภาพและประสิทธิภาพ ให้ผลการประเมินถูกต้องตามสภาพความรู้ความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน เป็นการค้นพบความสามารถที่แท้จริงในตัวผู้เรียนเพื่อนำจุดเด่นจุดด้อยมาพัฒนาผู้เรียน ซึ่งต้องมีการจัดการอย่างเป็นระบบและมีกระบวนการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพภายใต้หลักการวัดและประเมินผล ดังนี้

1. สถานศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม

2. การวัดและประเมินผลต้องสอดคล้องและครอบคลุมมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด

3. การประเมินผลการเรียนต้องเป็นการประเมินเพื่อปรับปรุงพัฒนาผู้เรียน และการจัดการเรียนการสอน

4. การประเมินผลเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ต้องดำเนินการด้วยวิธีที่หลากหลายเหมาะสมกับสิ่งที่ต้องการวัด

ทั้งนี้กระบวนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามความสามารถและศักยภาพของแต่ละบุคคลนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการประเมินความพร้อมและพื้นฐานของผู้เรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลของผู้เรียนก่อนการสอน (กรมวิชาการ, สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2544)

2.3 ขั้นตอนการประเมินพัฒนาการเด็ก

การประเมินพัฒนาการเด็กอนุบาล จะต้องผ่านขั้นตอนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ (กรมวิชาการ, 2546)

1. ศึกษาและทำความเข้าใจพัฒนาการของเด็กในแต่ละช่วงอายุทุกด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา อย่างละเอียด จึงจะทำให้ดำเนินการประเมินพัฒนาการได้อย่างถูกต้องและตรงตามความจริง

2. วางแผนเลือกใช้วิธีการและเครื่องมือที่เหมาะสมสำหรับใช้บันทึกและประเมินพัฒนาการ เช่น แบบบันทึกพฤติกรรมเหมาะที่จะใช้บันทึกพฤติกรรมเด็ก การบันทึกรายวันเหมาะกับการบันทึกกิจกรรมหรือประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนทุกวัน การบันทึกการเลือกของเด็กเหมาะสำหรับใช้บันทึกลักษณะเฉพาะหรือปฏิภพที่เด็กมีต่อสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของผู้สอนที่จะเลือกใช้เครื่องมือประเมินพัฒนาการให้เหมาะสม เพื่อจะได้ผลของพัฒนาการที่ถูกต้องตามต้องการ

3. ดำเนินการประเมินและบันทึกพัฒนาการ หลังจากที่ได้วางแผนและเลือกเครื่องมือที่จะใช้ประเมินและบันทึกพัฒนาการแล้ว ก่อนจะลงมือประเมินและบันทึกจะต้องอ่านคู่มือ หรือ คำอธิบายวิธีการใช้เครื่องมือ นั้น ๆ อย่างละเอียด แล้วจึงดำเนินการตามขั้นตอนที่ปรากฏในคู่มือ และบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร

4. ประเมินและสรุป การประเมินและสรุปนั้นต้องดูจากผลการประเมินหลาย ๆ ครั้งมิใช่เพียงครั้งเดียว หรือเอาผลการประเมินเพียงครั้งเดียวมาสรุป อาจทำให้ผิดพลาดได้ ผลการประเมิน ดูได้จากผลที่ปรากฏในเครื่องมือประเมินและบันทึกพัฒนาการ เช่น ประเมินการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ ของเด็กอายุ 3 ปี ปรากฏว่ายังเดินขึ้นบันไดสลับเท้าไม่ได้ ก็ต้องมาตีความว่ากำลังขาของเด็กยังมีไม่พอที่จะเดินสลับเท้าขึ้นบันได อาจสรุปได้ว่าพัฒนาการกล้ามเนื้อใหญ่ยังไม่แข็งแรงเหมาะสมกับวัยต้องจัดกิจกรรมพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ต่อไป

5. รายงานผล เมื่อได้ผลจากการประเมินและสรุปพัฒนาการเด็กแล้ว ผู้สอนจะต้อง ตัดสินใจว่าจะรายงานข้อมูลไปยังผู้ใด เพื่อจุดประสงค์อะไร และจะต้องใช้รูปแบบใดสำหรับ รายงาน

6. การให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประเมิน ผู้สอนต้องตระหนักว่าการทำงานร่วมกับ ผู้ปกครองเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กเป็นเรื่องที่สำคัญมาก ผู้สอนควรยกย่องผู้ปกครองที่พยายามมี ส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก

McAfee และ Leong (2002) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการประเมินพัฒนาการว่าประกอบด้วย

1. การวางแผน (ตั้งจุดประสงค์) เกี่ยวกับการประเมินพัฒนาการ ได้แก่ ทำไมจึงต้อง ประเมิน จะประเมินอะไรบ้าง และจะประเมินเมื่อไร

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3. การจดบันทึกข้อมูล

4. การสรุปข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวม

5. การแปลความหมายพัฒนาการเด็กจากข้อมูลที่สรุป

6. การนำผลที่ได้จากการแปลความหมายพัฒนาการแล้วไปใช้

โดยสรุป ขั้นตอนของการประเมินพัฒนาการเด็ก คือ 1) การศึกษาและทำความเข้าใจ เกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก 2) การวางแผนเกี่ยวกับการประเมินพัฒนาการเด็ก 3) การเก็บรวบรวม ข้อมูลและการจดบันทึกข้อมูล 4) การสรุปข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวม 5) การแปลความหมาย พัฒนาการเด็กจากข้อมูล 6) การรายงานผลการประเมินพัฒนาการ และ 7) การนำผลที่ได้ไปใช้

2.4 หลักการประเมินพัฒนาการเด็ก

Hendrick (อ้างถึงใน นกนตร ธรรมบวร, 2544) ได้กล่าวถึงหลักการต่าง ๆ ในการประเมินพัฒนาการเด็กที่สำคัญและจำเป็น ดังนี้

1. การประเมินพัฒนาการของเด็ก ต้องประเมินทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ไม่ควรแยกประเมินเฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง

2. การประเมินถือเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่งของการจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก ครูจำเป็นต้องทำการประเมินอย่างต่อเนื่อง เพื่อทราบถึงพัฒนาการ ความก้าวหน้าของเด็ก นอกจากนี้ครูยังสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับความสนใจและความต้องการของเด็กได้ตลอดเวลา

3. ผลการประเมินเด็กแต่ละคนควรเก็บเป็นความลับ ไม่ควรนำไปเปิดเผยแก่ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้อง

4. การเลือกวิธีการประเมินต้องเลือกให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของเรื่องที่จะประเมิน

5. ในการเปรียบเทียบระดับพัฒนาการเด็กกับเกณฑ์ ต้องใช้เกณฑ์มาตรฐานซึ่งใช้กับเด็กวัยเดียวกัน หรือใช้เครื่องมือที่มีความยากง่ายระดับเดียวกันกับเด็กวัยเดียวกัน

6. ในการประเมินพฤติกรรม ครูควรประเมินหลาย ๆ ครั้งก่อนที่จะสรุปผล

7. การเลือกพฤติกรรมที่จะประเมินควรพิจารณาวัตถุประสงค์ของการประเมินให้สอดคล้องกัน เช่น เมื่อสังเกตเห็นว่าเด็กมีปัญหา คือ การติดผ้าห่มควรเฝ้าติดตามประเมินพฤติกรรมดังกล่าวไปสักระยะหนึ่ง โดยเน้นพฤติกรรมที่โดดเด่นซึ่งสังเกตเห็นได้เพียงพฤติกรรมเดียว

Morrison (1998) ได้เสนอแนะหลักการประเมินพัฒนาการเด็กที่เหมาะสมไว้ดังนี้

1. การประเมินพัฒนาการและหลักสูตร ต้องสอดคล้องและบูรณาการเข้าด้วยกัน

2. ผลจากการประเมินพัฒนาการ ควรนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับเด็ก เช่น ปรับปรุงการเรียนการสอน การสอนเด็กเป็นรายบุคคล

3. การประเมินพัฒนาการเด็กต้องครอบคลุมพัฒนาการทุกด้าน และการเรียนรู้ของเด็กในกิจวัตรประจำวัน

4. การประเมินพัฒนาการจะให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อครู เพื่อนำไปใช้ในการส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก เพื่อวางแผนเป็นกลุ่มและเป็นรายบุคคล และเพื่อสื่อสารกับผู้ปกครอง

5. การประเมินพัฒนาการ เป็นการสังเกตเด็กในช่วงเวลาปกติ หรือสังเกตเป็นบางช่วงเวลาในสถานการณ์ที่หลากหลาย เพื่อให้เป็นตัวแทนพฤติกรรมของเด็กทั้งหมด

6. การประเมินพัฒนาการเด็กต้องอาศัยกระบวนการที่สะท้อนถึงการดำเนินชีวิตในชั้นเรียนและกิจกรรมต่าง ๆ ของเด็ก การประเมินพัฒนาการต้องหลีกเลี่ยงการกำหนดให้เด็กอยู่ใน

สถานการณ์ที่ไม่เป็นไปตามธรรมชาติของเด็ก เป็นอุปสรรคต่อประสบการณ์ทางพัฒนาการและการเรียนรู้ปกติในชั้นเรียน หรือเปลี่ยนแปลงเด็กไปจากกระบวนการการเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติของเด็ก

7. การประเมินพัฒนาการต้องอาศัยการแสดงออกที่เป็นจริง ไม่ยากเกินไป และเป็นกิจกรรมปกติ เช่น กิจกรรมการอ่านและเขียนจริง ๆ มากกว่าการทดสอบเฉพาะทักษะการอ่านหรือการเขียนเท่านั้น

8. การประเมินพัฒนาการต้องใช้เครื่องมือและกระบวนการที่หลากหลาย มีการรวบรวมชิ้นงานที่จำเป็นทั้งหมด ใช้วิธีการหลากหลาย และต้องมีการสรุปความก้าวหน้าของเด็กเป็นกลุ่มและเป็นรายบุคคล

9. การประเมินพัฒนาการต้องตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลในการเรียนรู้รูปแบบการเรียนรู้ และระดับการเรียนรู้ของเด็ก

10. การประเมินพัฒนาการเป็นการส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ไม่ใช่การทำให้เด็กรู้สึกปลอดภัย หรือมีความนับถือในตนเอง

11. การประเมินพัฒนาการเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับเด็ก และต้องไม่ลดความมั่นใจในตัวเด็กของผู้ปกครอง หรือลดความสามารถของเด็ก ไม่เป็นการลดคุณค่าทางภาษาและวัฒนธรรมของครอบครัว

12. การประเมินพัฒนาการต้องแสดงจุดแข็ง และความก้าวหน้าทั้งหมดของเด็ก ว่าอะไรบ้างที่เด็กสามารถทำได้ ไม่ใช่บอกแต่เพียงคำตอบที่ผิด สิ่งที่เด็กทำไม่ได้หรือสิ่งที่เด็กไม่รู้เท่านั้น

13. การประเมินพัฒนาการเป็นส่วนประกอบที่จำเป็นของบทบาทหน้าที่ครู เพราะครูคือผู้ใช้ประโยชน์จากการประเมินพัฒนาการเด็กมากที่สุด และเป็นผู้ประเมินพัฒนาการเด็กก่อนคนอื่น ๆ

14. การประเมินพัฒนาการเป็นกระบวนการความร่วมมือ และมีส่วนร่วม ระหว่างครูกับเด็ก ครูกับผู้ปกครอง และโรงเรียนกับชุมชน

15. การประเมินพัฒนาการเป็นการกระตุ้นให้เด็กมีส่วนร่วมในการประเมินตนเอง

16. การประเมินพัฒนาการมีจุดเน้น คือ สิ่งที่เด็กทำได้ด้วยตนเอง และสิ่งที่เด็กทำได้เมื่อมีการช่วยเหลือ ซึ่งจะบ่งบอกถึงทิศทางการเจริญเติบโตของเขา

17. ข้อมูลเกี่ยวกับการเจริญเติบโต พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กแต่ละคน ควรมีการรวบรวม จัดเก็บอย่างเป็นระบบ และมีการบันทึกให้เป็นปกติ และเป็นปัจจุบัน

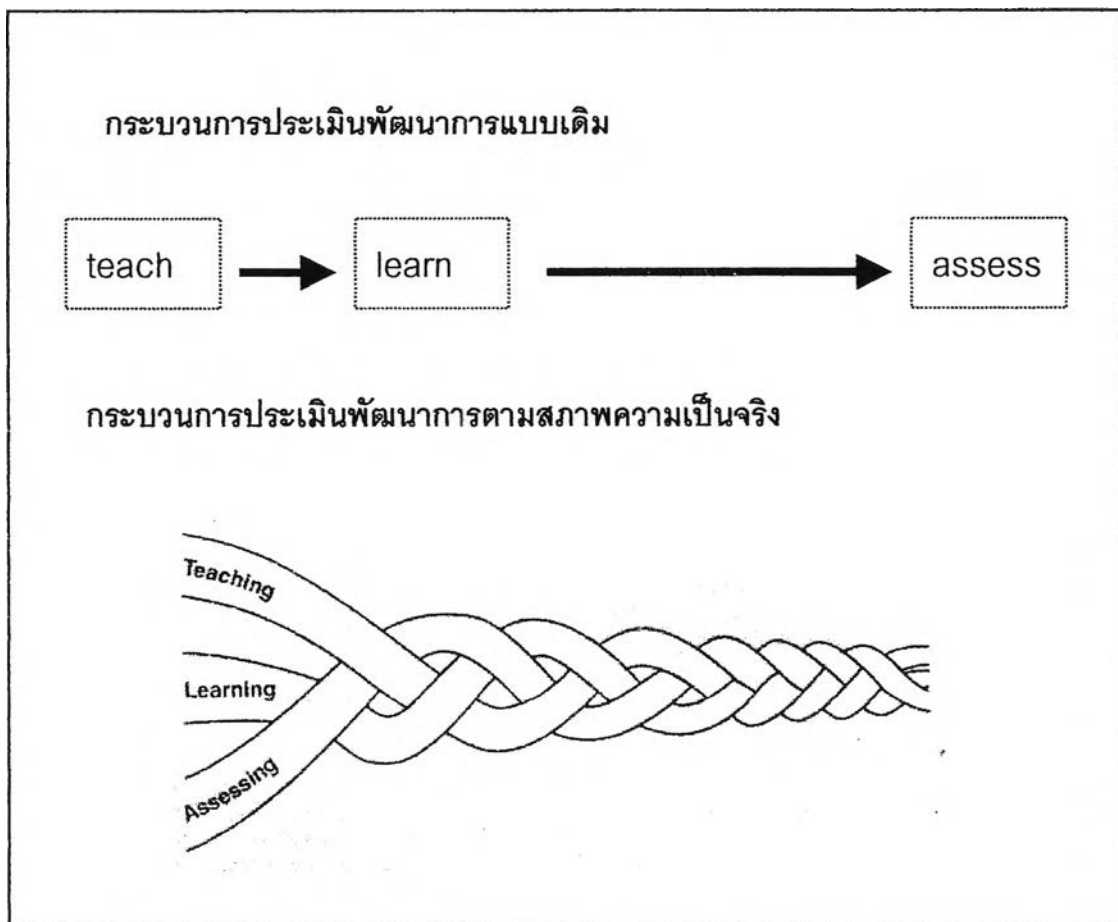
18. มีกระบวนการในการติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูล เกี่ยวกับพัฒนาการ การเจริญเติบโต การปฏิบัติงานของเด็ก ระหว่างครูและผู้ปกครอง โดยไม่ใช่เพียงวิธีการส่งจดหมาย หรือ

แจ้งเกรดเท่านั้น แต่ต้องให้ข้อมูลที่มีความหมายมากกว่า เช่น การเขียนอธิบายข้อมูลให้ผู้ปกครอง
เข้าใจมากขึ้น

Puckett และ Black (2000) ได้กล่าวถึง หลักในการประเมินพัฒนาการเด็ก โดยได้
เปรียบเทียบระหว่างกระบวนการประเมินพัฒนาการเด็กแบบเดิมว่าเป็นการประเมินแบบแยกส่วน
คือ สอนแล้วจึงมีการประเมินเกิดขึ้นภายหลังเพียงอย่างเดียว แต่กระบวนการประเมินพัฒนาการ
ตามสภาพความเป็นจริงนั้น กระบวนการเรียนการสอน การเรียนรู้ และกระบวนการประเมินจะ
ดำเนินไปพร้อม ๆ กัน และมีความสอดคล้องต่อเนื่องกัน ดังแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 กระบวนการประเมินพัฒนาการแบบเดิมและกระบวนการประเมินพัฒนาการ
ตามสภาพความเป็นจริง

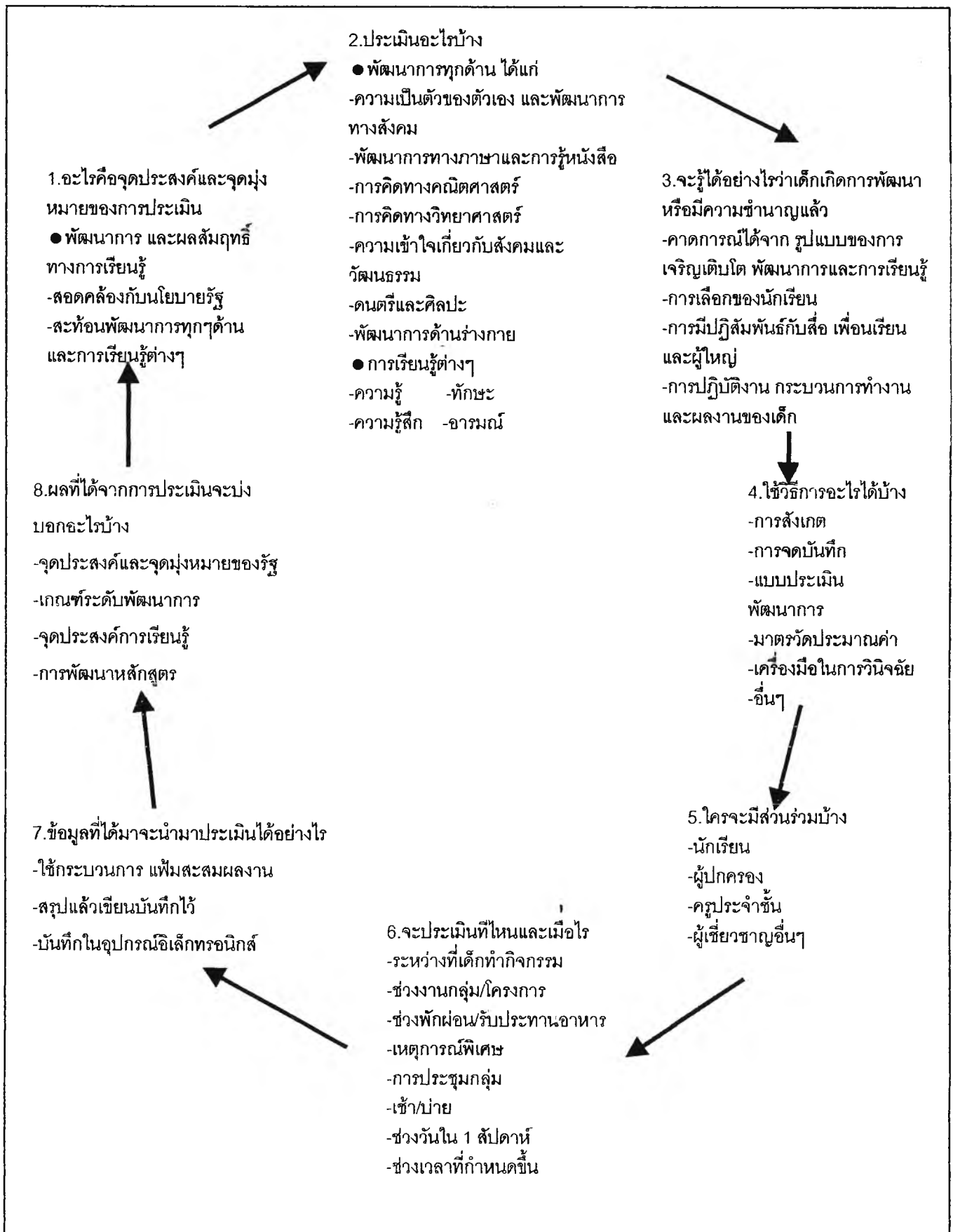

Cryan (1986) กล่าวว่า การประเมินผลจะก่อให้เกิดโทษ หรือไม่เป็นประโยชน์ต่อเด็กหาก ครูปฏิบัติดังนี้

1. การประเมินมีขึ้นในตอนต้นของปีการศึกษา และปลายภาคการศึกษา โดยไม่มีการประเมินผลอย่างต่อเนื่องในระหว่างภาคการศึกษา
  2. ครูให้ความสำคัญกับคะแนนที่ได้จากการใช้แบบทดสอบเพียงครั้งเดียว มากกว่าผลงานที่เด็กทำตลอดทั้งปี
  3. ครูประเมินพัฒนาการเด็กโดยดูจากคะแนนที่ได้เพียงอย่างเดียว แล้วสรุปเป็นข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็ก
  4. ครูไม่ตระหนักว่าการสอบ ขัดต่อธรรมชาติของเด็ก
- นอกจากนี้ กรมวิชาการ (2544) ได้เสนอหลักในการประเมินพัฒนาการ ดังนี้
1. ต้องประเมินพัฒนาการของเด็กครบทุกด้าน
  2. ประเมินเป็นรายบุคคลอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องตลอดปี
  3. สภาพการประเมินต้องมีลักษณะเช่นเดียวกับการปฏิบัติกิจกรรมประจำวันของเด็ก โดยจัดการประเมินให้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติตามตารางกิจกรรมประจำวัน
  4. จัดทำการประเมินอย่างเป็นระบบ มีการวางแผน การเลือกใช้เครื่องมือและการจัดบันทึกไว้เป็นหลักฐาน
  5. ประเมินตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลาย เหมาะสมกับเด็ก รวมทั้งใช้แหล่งข้อมูลหลาย ๆ ด้าน ไม่ควรใช้การทดสอบ

Puckett และ Black (2000) ได้เสนอ แผนงานการประเมินพัฒนาการตามสภาพความเป็นจริง เพื่อเป็นแนวทางในการประเมินพัฒนาการเด็กของครู ดังนี้

แผนภูมิที่ 2 แผนงานการประเมินพัฒนาการตามสภาพความเป็นจริง

3. กรอบการประเมินพัฒนาการเด็ก

กรอบการประเมินพัฒนาการเด็ก คือ สิ่งที่ครูอนุบาลกำหนดขึ้นเพื่อเป็นขอบข่ายในการประเมินพัฒนาการของเด็กหรือพิจารณาแล้วว่าเป็นสิ่งที่สมควรต้องมีการประเมิน ซึ่งได้แก่ การประเมินพัฒนาการด้านต่าง ๆ และการประเมินการเรียนรู้ของเด็ก ดังนี้

3.1 การประเมินพัฒนาการด้านร่างกาย

พัฒนาการด้านร่างกายของเด็กอนุบาลมีอัตราการเจริญเติบโตเป็นไปอย่างรวดเร็วมากเมื่อเปรียบเทียบกับพัฒนาการทางด้านอารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา เมื่อเด็กย่างเข้าสู่วัย 3-4 ปี พัฒนาการด้านร่างกายจะปรากฏในรูปของความสามารถในการให้อวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายได้ชัดเจนขึ้น ทั้งความสามารถในการทำงานประสานกันของกล้ามเนื้อใหญ่ และการทำงานประสานกันของกล้ามเนื้อเล็ก

การทำงานประสานกันของกล้ามเนื้อใหญ่ หมายถึง การพัฒนาความสามารถในการบังคับกล้ามเนื้อที่ใช้ในการเคลื่อนไหวของร่างกาย ได้แก่ การเดิน การวิ่ง การกระโดด การเตะลูกบอล การปีนป่าย และการจับหรือขว้างลูกบอล เป็นต้น

การทำงานประสานกันของกล้ามเนื้อเล็ก หมายถึง การพัฒนาความสามารถในการบังคับกล้ามเนื้อเล็กส่วนต่าง ๆ ให้ทำงานประสานกัน เช่น ตากับมือ ได้แก่ การวาดภาพ การลากเส้น การตัดกระดาษ การร้อยลูกปัด และการลากเส้นตามรอยประ เป็นต้น

ทิสนา แชมมณี และคณะ (2536) กล่าวว่า พัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัยมี 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ พัฒนาการทางสุขภาพ และพัฒนาการทางการเคลื่อนไหว

1. พัฒนาการทางสุขภาพ

ดัชนีสำคัญในการบ่งชี้ถึงสุขภาพ ได้แก่ น้ำหนัก และส่วนสูง เด็กควรมีน้ำหนักและส่วนสูงสมวัย และมีการเพิ่มน้ำหนักและส่วนสูงตามอัตราการเพิ่มโดยเฉลี่ยของเด็กในประเทศของตน

วิธีการประเมิน ทำได้โดยการวัดส่วนสูงและชั่งน้ำหนักแล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานของเด็กไทย

พัฒนาการทางสุขภาพอีกประการหนึ่งที่ครูสามารถประเมินได้ คือ ลักษณะ ร่างกายโดยทั่วไปและโรคประจำตัว โรคบางอย่างนั้นอาจแสดงอาการปรากฏออกมาให้เห็นได้ เช่น โรคเลือดออกตามไรฟัน โรคปากนกกระจอก โรคซีมีเศร้า เป็นต้น (ดวงเดือน ศาสตร์ภักดิ์, 2537) นอกจากนั้นแล้วลักษณะทางด้านร่างกายที่ควรตรวจสอบเป็นประจำได้แก่ ตา หู จมูก ปาก ผิวหนัง เล็บ ผมและฟัน เป็นต้น ถ้าครูสังเกตเห็นสิ่งผิดปกติควรบันทึกในแบบบันทึกทั้งรายบุคคล และรายกลุ่มเพื่อนำเสนอให้ผู้ปกครองหรือแพทย์ตรวจรักษาแก้ไขต่อไป

2. พัฒนาการทางการเคลื่อนไหว

เด็กปฐมวัยจะพัฒนาความสามารถในการควบคุมการเคลื่อนไหวโดยเริ่มต้นจากส่วนบนของร่างกาย คือ ศีรษะไปสู่ลำตัว ขาและเท้า และเริ่มจากลำตัวไปยังแขน ขา และไปสู่ปลายนิ้วมือ นิ้วเท้า ตามลำดับ ตลอดจนเริ่มจากการควบคุมกล้ามเนื้อใหญ่ไปสู่การควบคุมกล้ามเนื้อเล็ก

ลักษณะพัฒนาการทางการเคลื่อนไหวที่ควรประเมินมีดังต่อไปนี้

1) การทำงานของกล้ามเนื้อใหญ่ ตัวอย่างพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประสานงานของกล้ามเนื้อใหญ่ มีดังต่อไปนี้

- เดินบนไม้กระดานตามที่กำหนด
- เดินตามเส้นที่กำหนด
- กระโดด 2 เท้าหรือเท้าเดียว
- ปีนปาย
- เตะบอล ขว้างบอล รับบอล
- ชี้จักรยาน 3 ล้อ
- ขึ้นบันไดโดยสลับเท้า
- วิ่งตามเส้นที่กำหนดโดยไม่ล้ม เป็นต้น

2) การทำงานของกล้ามเนื้อเล็ก ตัวอย่างพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากการทำงานประสานกันระหว่างกล้ามเนื้อที่ต้องใช้ประสาทส่วนต่าง ๆ เช่น มือและตา ตาและหู ได้แก่

- ความสามารถในการใช้กรรไกรตัดกระดาษตามแนวที่กำหนด
- ลากเส้นระหว่างเส้นขนานลักษณะต่าง ๆ
- พับกระดาษ
- ระบายสีในขอบเขตที่กำหนดให้
- ใส่หมุดในช่องกระดานหมุด
- ร้อยลูกปัด
- รูดซิป์ ติดกระดุม เป็นต้น

การประเมินพัฒนาการด้านการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ ครูจำเป็นจะต้องใช้วัสดุอุปกรณ์ในการประเมินหลาย ๆ ชนิดเข้าด้วยกัน และกิจกรรมก็ควรหลากหลายด้วย ในการประเมินพัฒนาการด้านการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ ครูควรสังเกตลักษณะดังต่อไปนี้ (McAfee และ Leong, 2002)

1. ความสมดุลของร่างกาย
2. ความคล่องแคล่วของร่างกาย
3. ความสัมพันธ์ของร่างกาย

ครูจำเป็นต้องทราบลำดับขั้นตอนพัฒนาการด้านการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ของเด็กในแต่ละช่วงอายุ เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ประกอบการประเมินพัฒนาการของเด็กแต่ละคน การประเมินพัฒนาการความก้าวหน้าของการใช้กล้ามเนื้อใหญ่อาจทำได้ 2 วิธี คือ

1. การสังเกตและการบันทึกพฤติกรรมจากการเล่นในสนามของเด็ก ทั้งการเล่นกลางแจ้งและในร่ม ขณะที่เด็กวิ่ง หรือปีนป่ายเครื่องเล่นสนาม เป็นต้น

2. การสัมภาษณ์ พูดคุยกับผู้ปกครอง ครูอาจพูดคุยซักถามผู้ปกครองถึงความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ของเด็กขณะอยู่ที่บ้าน เพื่อนำมาเป็นข้อมูลประกอบการประเมินพัฒนาการด้านการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ของเด็ก

3. การประเมินพัฒนาการด้านการใช้กล้ามเนื้อเล็ก

โดยทั่วไปพัฒนาการด้านการใช้กล้ามเนื้อเล็กจะพัฒนาช้ากว่าพัฒนาการด้านการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ ในการประเมินผลพัฒนาการด้านการใช้กล้ามเนื้อเล็กของเด็ก ขนาดของอุปกรณ์ที่เด็กใช้จะมีผลอย่างมากต่อระดับความยากง่ายในการประสานกันของกล้ามเนื้อเล็ก เช่น การร้อยลูกปัด ถ้าลูกปัดยิ่งเล็กการร้อยลูกปัดจะยากมากขึ้น

McAfee และ Leong (2002) กล่าวว่า ในการประเมินพัฒนาการด้านการใช้กล้ามเนื้อเล็กของเด็ก ครูควรสังเกตสิ่งต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. ความคล่องแคล่ว โดยดูที่ระดับความชำนาญในการใช้มือและนิ้ว เด็กควรจะสามารถใช้นิ้วได้อย่างคล่องแคล่ว มือข้างใดข้างหนึ่งหรือนิ้วใดนิ้วหนึ่งอาจมีความคล่องแคล่วมากกว่ามืออีกข้างหรือนิ้วอื่น ๆ

2. ความยืดหยุ่น หมายถึง ความสามารถในการเคลื่อนไหวนิ้วและมือได้เต็ม ขีดจำกัดของการเคลื่อนไหวนั้น ๆ นิ้วและมือควรเคลื่อนไหวได้อย่างคล่องแคล่วไม่แข็งทื่อ

3. ความถูกต้องและความสามารถในการควบคุม เด็กควรจะสามารถควบคุมการใช้กล้ามเนื้อนิ้วและมือได้

4. การประสานกัน การใช้กล้ามเนื้อนิ้วและมือทั้งสองข้างควรมีการประสานสัมพันธ์กัน เช่น ในการตัดกระดาษมือข้างที่ถือกระดาษ และมือที่ถือกรรไกรควรทำงานประสานกัน

5. การรวมกันของการรับรู้ด้านประสาทสัมผัส หมายถึง การประสานกันระหว่างการรับรู้ด้านประสาทสัมผัสและการใช้กล้ามเนื้อเล็ก เช่น การตัดรูปภาพ

ครูจำเป็นจะต้องประเมินพัฒนาการด้านการใช้กล้ามเนื้อเล็กและประสาทสัมผัสของเด็กอย่างต่อเนื่อง วิธีการอาจทำได้หลายรูปแบบ ดังนี้

1. การสังเกต อาจใช้ควบคู่ไปกับแบบบันทึกพฤติกรรม โดยครูอาจสังเกตทักษะด้านการใช้กล้ามเนื้อเล็กของเด็กในขณะที่เด็กทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การวาดภาพ การปั้น การตัดกระดาษ
2. การใช้แฟ้มผลงานเด็ก ครูอาจประเมินโดยดูจากผลงานที่เด็กทำขึ้น ผลงานดังกล่าว ได้แก่ การวาดรูประบายสี การติดกระดาษ การร้อยลูกปัด การใช้กรรไกร
3. การสัมภาษณ์พูดคุยกับผู้ปกครองเกี่ยวกับความสามารถในการช่วยเหลือตนเองของเด็กที่บ้านว่าสามารถทำได้มากน้อยเพียงใด เช่น การแต่งตัว การรับประทานอาหาร
4. การใช้แบบทดสอบชนิดต่าง ๆ ซึ่งครูอาจสร้างขึ้นเองหรือเป็นแบบทดสอบมาตรฐานก็ได้ อย่างไรก็ตาม ครูมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องทราบถึงลำดับขั้นตอนของพัฒนาการด้านการใช้กล้ามเนื้อเล็กและประสาทสัมผัสเป็นอย่างดี

3.2 การประเมินพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ สังคม

พัฒนาการทางด้านอารมณ์ จิตใจและสังคมของเด็กอาจรวมถึงพฤติกรรมการแสดงออกต่าง ๆ มากมาย McAfee และ Leong (2002) ได้กล่าวสรุปเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้

1. พัฒนาการด้านบุคลิกภาพ พัฒนาการทางด้านนี้จะรวมถึงความคิดรวบยอดเกี่ยวกับตนเองของเด็ก และพัฒนาการทางด้านอารมณ์
2. พัฒนาการทางสังคม พัฒนาการทางด้านนี้ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนและบุคคลต่าง ๆ รอบตัวเด็กนั่นเอง

พัฒนาการทางอารมณ์-จิตใจของเด็กพัฒนาจากง่ายไปสู่พัฒนาการที่สลับซับซ้อนมากขึ้น จากอารมณ์ที่ไม่อาจควบคุมได้ไปสู่อารมณ์ที่ควบคุมได้ พัฒนาการทางอารมณ์จะรวมถึงการเติบโตและการเปลี่ยนแปลงอารมณ์พื้นฐานของเด็ก อันได้แก่ ความกลัว ความโกรธ เป็นต้น นอกจากนั้นยังครอบคลุมไปถึงอารมณ์ที่ซับซ้อนมากขึ้น ได้แก่ ความรู้สึกผิด ความอิจฉา ความภูมิใจ เป็นต้น และความสามารถในการควบคุมการแสดงออกของอารมณ์ต่าง ๆ เหล่านี้

พัฒนาการทางสังคม หมายถึง การเรียนรู้ทักษะในการปฏิสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อน รวมถึงถึงความสามารถในการตอบสนองทางสังคมต่าง ๆ เช่น มารยาทในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น การเลือกใช้คำพูดที่เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ นอกจากนั้นยังหมายถึง ความสามารถในการเข้าใจในสถานการณ์ อารมณ์ และความรู้สึกของผู้อื่นอีกด้วย รวมถึงถึงความสามารถในการแก้ปัญหาต่าง ๆ และบทบาททางสังคม

การประเมินพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ และสังคมของเด็ก ๆ มีวิธีการต่าง ๆ หลายวิธี ดังต่อไปนี้ (นาเนตร ธรรมบวร, 2544 ดวงเดือน ศาสตรภัทร, 2537 และสิริมา ภิญโญนนตพงษ์, 2545)

1. การสังเกต ควรสังเกตจากสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของเด็ก โดยอาจสังเกตเป็นรายบุคคลหรือเป็นรายกลุ่มก็ได้แล้วจัดบันทึกไว้ การเล่นของเด็กในแต่ละเหตุการณ์ อาจจะให้เรื่องราวมากน้อยเกี่ยวกับตัวเด็ก อย่างไรก็ตามรูปแบบที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ จากการสังเกตหลาย ๆ ครั้ง จะช่วยให้ครูทราบถึงพัฒนาการทางด้านอารมณ์-จิตใจและสังคมของเด็ก

2. การรวบรวมผลงานเด็ก ผลงานต่าง ๆ ของเด็ก เช่น ภาพวาด ภาพปั้น ผลงานทางศิลปะของเด็ก หรือแม้แต่นิทรรศการของเด็กจะแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทางด้านอารมณ์-จิตใจและสังคมของเด็ก พัฒนาทางด้านอารมณ์และจิตใจของเด็กจะสะท้อนผ่านงานศิลปะ การใช้สีและภาพวาดของเด็กในช่วงอารมณ์ต่าง ๆ จะแตกต่างกัน

3. การสัมภาษณ์พูดคุย อาจเกิดขึ้นได้กับทั้งเด็กและผู้ปกครอง ทั้งนี้เนื่องจากพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจและสังคม เป็นเรื่องที่สลับซับซ้อนและละเอียดอ่อน ยากต่อการสังเกต การพูดคุยกับเด็กโดยตรงจะช่วยให้ครูเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของเด็กและไม่ด่วนสรุปตัดสินหรือ ตีความพฤติกรรมเด็กเร็วเกินไป

4. การใช้แบบทดสอบ เป็นการทดสอบเพื่อต้องการทราบความรู้สึกของเด็กปฐมวัยโดยการสร้างสถานการณ์ (รูปภาพ) มาถามแล้วให้เด็กตอบโดยเลือกรูปที่แสดงอารมณ์ต่าง ๆ กัน ทั้งนี้เพื่อประเมินความรู้สึกนึกคิดของเด็กที่มีต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ นั้นเอง

ทั้งนี้ครูมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องทราบถึงลำดับขั้นตอนของพัฒนาการทางด้านอารมณ์-จิตใจ และสังคม ของเด็กเป็นอย่างดี

3.3 การประเมินพัฒนาการด้านสติปัญญา

พัฒนาการทางสติปัญญาในเด็กปฐมวัย มี 2 ด้าน (ทิสนา แวมมณี และคณะ, 2536) คือ

1. พัฒนาการทางการเรียนรู้และการปรับตัว อันได้แก่ ความสามารถในการจำ การรู้จักคิด การใช้เหตุผล การตีความ จินตนาการ การอนุรักษ์ การจัดแยกประเภทสิ่งของ ความเข้าใจเกี่ยวกับจำนวนและการแก้ปัญหา เป็นต้น

2. พัฒนาการทางด้านภาษา ภาษามีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์เป็นอย่างมาก พัฒนาการทางด้านภาษาของมนุษย์เริ่มจากภาษาพูดไปสู่ภาษาเขียน ดังนั้นการเรียนรู้ด้านภาษาในเด็กปฐมวัยจึงเน้นที่ภาษาพูด และการใช้ภาษาได้เหมาะสมกับกาลเทศะ ซึ่งมีส่วนสำคัญยิ่งต่อการเรียนรู้ของเด็กต่อไป

พัฒนาการทางภาษา ประกอบด้วย การเรียนรู้ความหมายของคำใหม่ ๆ ความเข้าใจ ประโยคต่าง ๆ ที่ซับซ้อน ความสามารถในการสร้างประโยคซับซ้อน การขยายความสิ่งที่พูดเพื่อ สื่อสารให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจและเหมาะสมกับสถานการณ์ที่กำลังพูด และการใช้ภาษาเพื่อบรรลุ เป้าหมายที่ต้องการ เป็นต้น นอกจากนี้แล้ว พัฒนาการทางภาษายังอาจหมายถึงพัฒนาการ ทางด้านการฟัง การอ่านและการเขียน รวมถึงความเข้าใจคำต่าง ๆ ที่เขียนและกระบวนการเขียน เป็นต้น

การประเมินพัฒนาการทางด้านสติปัญญา สามารถประเมินได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้ (ภานเนตร ธรรมบวร, 2544 ดวงเดือน ศาสตรภักดิ์, 2537 และสิริมา ภิญโญอนันตพงษ์, 2545)

1. การสังเกตและจดบันทึก เนื่องจากพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเด็กเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็วและเห็นได้ชัด การสังเกตและบันทึกข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับเด็กเพื่อให้ทราบการ เปลี่ยนแปลงและพัฒนาการทางด้านความคิด การใช้เหตุผลและภาษาของเด็ก
2. การสัมภาษณ์พูดคุยสนทนากับเด็ก การสัมภาษณ์พูดคุยกับเด็กวัยต่าง ๆ กันช่วยให้ครู เข้าใจกระบวนการคิดของเด็กมากขึ้น ว่ากระบวนการคิดของเด็กพัฒนาอย่างไร รวมถึงการ สัมภาษณ์พูดคุยกับผู้ปกครองเกี่ยวกับการพัฒนาต่าง ๆ ของเด็กในขณะที่อยู่ที่บ้านด้วย
3. การถามคำถาม วิธีการถามคำถามเด็กมีหลายวิธีด้วยกันทั้งการใช้คำถามทางตรงและ ทางอ้อมเพื่อให้เด็กได้แสดงออกเกี่ยวกับตัวเอง ในการถามคำถามเด็กควรควรตระหนักถึง สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก กิจกรรมที่นำไปสู่คำถามและรูปแบบคำถามที่ครูใช้ เพราะคำถามจะมีส่วน ในการกระตุ้นการเรียนรู้ กระบวนการคิด และการแสดงความรู้สึกต่าง ๆ ในตัวเด็ก
4. การใช้แบบทดสอบ เป็นวิธีการที่ต้องระมัดระวังอย่างยิ่ง การใช้แบบทดสอบเพียงอย่าง เดียวไม่อาจช่วยให้ครูทราบถึงพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเด็กแต่ละคนได้ ขณะเดียวกัน กระบวนการสร้างแบบทดสอบเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน ครูจำเป็นต้องเข้าใจพัฒนาการและระดับ ความสามารถของเด็กที่ตนต้องการทดสอบเป็นอย่างดี การใช้แบบทดสอบทางสติปัญญากับเด็ก ปฐมวัยจำเป็นต้องใช้ควบคู่กับเครื่องมือชนิดอื่น ๆ เสมอ
5. การดูจากผลงานเด็ก ผลงานที่หลากหลายจะบ่งบอกถึงพัฒนาการหลาย ๆ ด้านของเด็ก โดยเฉพาะพัฒนาการทางด้านสติปัญญา เช่น ในการวาดภาพของเด็กมีการเลือกใช้รูปทรงทาง คณิตศาสตร์ต่าง ๆ ก็แสดงว่าเด็กมีการรับรู้เรื่องรูปทรงใดบ้างแล้ว หรือแม้แต่การที่เด็กวาดภาพได้ หลากหลายก็แสดงว่าเด็กเกิดการเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมมากตามไปด้วย ดังนั้น ผลงานของเด็กจึงมี ความสำคัญอย่างมาก สามารถบ่งบอกถึงระดับพัฒนาการด้านสติปัญญาได้

ในการประเมินพัฒนาการทางสติปัญญา นั้น ครูควรใช้เครื่องมือการประเมินหลายรูปแบบ ประกอบกัน ทั้งนี้เพื่อช่วยให้ครูทราบถึงพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเด็กแต่ละคนเพื่อหาทางช่วยเหลือ ส่งเสริมและพัฒนาต่อไป นอกจากนี้ครูจำเป็นต้องทราบถึงลำดับขั้นตอนของพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กเป็นอย่างดีด้วย

3.4 การประเมินการเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534) กล่าวว่า การเรียนรู้หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรมหรือการแสดงออก เป็นผลสืบเนื่องมาจากประสบการณ์ ถ้าเด็กได้รับแรงจูงใจ และมีความต้องการที่จะเรียนรู้สิ่งนั้น ๆ เด็กจะเรียนรู้ได้มากขึ้นและดีขึ้น เด็กแต่ละคนเจริญเติบโตไม่เท่ากัน ถึงแม้จะมีอายุเท่ากัน ดังนั้นความสามารถในการเรียนรู้จึงไม่เท่ากัน บางคนเรียนรู้ได้เร็ว บางคนเรียนรู้ได้ช้า โดยธรรมชาติแล้วเด็กมีความอยากรู้อยากเห็น เด็กจะเรียนรู้ได้ดีที่สุดเมื่อได้ทำตามความสนใจและความต้องการที่จะเรียน เด็กจะเรียนรู้ด้วยตนเอง เด็กจะเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วจากสิ่งที่มีตัวตนและของจริง องค์ประกอบของการเรียนรู้ต้องอาศัยสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมหรือกระตุ้นให้เกิดความสนใจ ความรู้ความเข้าใจจะขยายวงกว้างออกไป

1. วิธีการเรียนรู้ของเด็ก

เด็กแต่ละคนจะเรียนรู้ได้ไม่เท่ากันโดยเด็กจะเรียนรู้จากประสบการณ์ต่าง ๆ และการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน ดังที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534) ได้กล่าวถึงวิธีการเรียนรู้ของเด็ก ดังนี้

1) เด็กเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงผ่านประสบการณ์ตรง และการฝึกเด็กให้เรียนรู้ถึงลักษณะสิ่งของ เสียง กลิ่น รส และความรู้สึกโดยการดู ฟัง ดม ชิม และการสัมผัส

2) เด็กเรียนรู้พฤติกรรมต่าง ๆ โดยการลอกเลียนแบบ เรียนรู้จากเด็กด้วยกันจากบุคคลที่ใกล้ชิด เด็กเรียนรู้โดยการสังเกตมองและลอกแบบผู้อื่นมากกว่าที่จะถูกบังคับให้กระทำหรือบอกให้กระทำ

3) เด็กเรียนรู้จากผลของการฝึกหรือบอกให้ทำซ้ำ ๆ หลาย ๆ ครั้ง เป็นการเรียนรู้โดยการสอนอย่างมีแบบแผน วิธีนี้เป็นวิธีที่ได้ผลน้อยที่สุดในการเรียนรู้ของเด็ก ถึงแม้ว่าการเรียนรู้วิธีนี้ดูเหมือนเป็นการสอนของผู้ใหญ่ใช้แพร่หลายที่สุด

นอกจากวิธีการทั้ง 3 วิธีนี้แล้ว แรงเสริมเป็นตัวแปรตัวหนึ่งที่มีผลต่อการเรียนรู้อย่างยิ่ง แรงเสริมจะช่วยกระตุ้นให้กระตือรือร้นที่จะเรียนรู้เพิ่มขึ้น แรงเสริมไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งถูกใจหรือรางวัล เช่น การชม การให้สิ่งของที่ถูกใจเด็กเท่านั้น ความผิดหวังหรือผลที่ได้รับไม่ถูกใจก็ทำให้เกิด

การเรียนรู้ได้เช่นกัน ดังนั้นครูหรือผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับเด็กระดับก่อนประถมศึกษาควรส่งเสริมให้เด็กคิดเอง ทำเอง

2. การประเมินการเรียนรู้

การประเมินการเรียนรู้จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลสารสนเทศของบุคคลที่เกี่ยวข้อง คือ ตัวผู้เรียน ครูผู้สอน และพ่อแม่ผู้ปกครองของนักเรียน บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์ (2545) ได้เสนอ ลักษณะสำคัญของการประเมินการเรียนรู้ ดังนี้

- 1) การประเมินการเรียนรู้เป็นการประเมินสภาพจริงที่มุ่งรวบรวมสารสนเทศของ พัฒนาการและการเรียน
- 2) การประเมินการเรียนรู้เป็นการประเมินสภาพจริงที่มุ่งเน้นพัฒนาการที่เกิดขึ้น อย่างเด่นชัด
- 3) การประเมินการเรียนรู้เป็นการประเมินสภาพจริงที่ให้ความสำคัญกับจุดเด่น ของผู้เรียน
- 4) การประเมินการเรียนรู้เป็นการประเมินสภาพจริงที่เป็นผลพวงมาจากการจัด หลักสูตรการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 5) การประเมินการเรียนรู้เป็นการประเมินสภาพจริงที่สถานการณ์สอดคล้องกับ ชีวิตจริง
- 6) การประเมินการเรียนรู้เป็นการประเมินสภาพจริงที่อาศัยการปฏิบัติ
- 7) การประเมินการเรียนรู้เป็นการประเมินสภาพจริงที่สอดคล้องกลมกลืนกับการ เรียนการสอน
- 8) การประเมินการเรียนรู้เป็นการประเมินสภาพจริงที่เน้นการเรียนรู้อย่างมี จุดหมาย
- 9) การประเมินการเรียนรู้เป็นการประเมินสภาพจริงที่ต้องดำเนินควบคู่ไปกับทุก สภาพแวดล้อม
- 10) การประเมินการเรียนรู้เป็นการประเมินสภาพจริงที่สามารถให้ภาพเรื่องราว การเรียนรู้และความสามารถของผู้เรียนทั่ว ๆ ไปและกว้างขวาง
- 11) การประเมินการเรียนรู้เป็นการประเมินสภาพจริงต้องอาศัยความร่วมมือกัน ระหว่างผู้ปกครอง ครู และนักเรียน รวมทั้งบุคคลในวิชาชีพอื่น ๆ ตามความจำเป็น

4. ช่วงเวลาในการประเมินพัฒนาการเด็ก

ช่วงเวลาในการประเมินพัฒนาการเด็ก หมายถึง ระยะเวลาที่ครูอนุบาลกำหนดขึ้นหรือช่วงเวลาที่วางแผนไว้เพื่อการประเมินพัฒนาการเด็ก ในการประเมินพัฒนาการเด็กครูควรมีการวางแผนรูปแบบการประเมินไว้หลาย ๆ รูปแบบก่อนโรงเรียนเปิดเทอม แผนที่ครูวางไว้อาจมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพการณ์จริงที่เกิดขึ้น เช่น เวลาเรียนไม่พอ หรือมีสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่คาดหวังเกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม แผนหรือแนวทางที่ครูกำหนดหรือวางไว้นั้นจะเปรียบเสมือนตารางเวลาสำหรับการประเมินผล (นาเนตร ธรรมบวร, 2544) สำหรับช่วงเวลาในการประเมินนั้นสามารถกำหนดได้ 4 ลักษณะ ดังนี้ (McAfee และ Leong, 2002)

1. การประเมินอย่างต่อเนื่องควบคู่ไปกับการเรียนการสอน
2. การประเมินผลเป็นระยะ หรือประเมินตามช่วงเวลา เช่น ในตอนเปิดภาคเรียน กลางภาคเรียน และปลายภาคเรียน
3. การประเมินในขั้นต้นและขั้นสรุปของกิจกรรม
4. การประเมินเมื่อต้องการรวบรวมข้อมูลเป็นพิเศษ เช่น เมื่อครูสงสัยว่าเด็กในชั้นของตนกำลังมีปัญหา หรือเกิดความวิตกกังวลอย่างใดอย่างหนึ่ง ครูจำเป็นต้องศึกษาเด็กเป็นกรณีพิเศษ ทั้งนี้การประเมินผลอย่างต่อเนื่องที่เกิดขึ้นเป็นประจำในชั้นเรียนอาจทำให้ได้ข้อมูลที่เพียงพอต่อการช่วยเหลือเด็ก

5. ลักษณะการประเมินพัฒนาการเด็ก

ลักษณะการประเมินพัฒนาการเด็ก หมายถึง แนวคิดการประเมินในรูปแบบต่าง ๆ ที่ครูอนุบาลนำมาใช้ในการประเมินพัฒนาการเด็ก การประเมินอย่างเป็นระบบเป็นแนวทางในการค้นหาและติดตามพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กที่ไม่เกิดขึ้นกับการประเมินเด็กจากแบบทดสอบ หากแต่เป็นการประเมินตามสภาพจริงอย่างต่อเนื่องและเป็นรายบุคคลเพื่อช่วยส่งเสริมพัฒนาการและกระตุ้นการเรียนรู้ของเด็กให้สูงขึ้น ลักษณะการประเมินต่าง ๆ ได้แก่

1. การประเมินเด็กเป็นรายบุคคล กลุ่มย่อย และกลุ่มใหญ่

การประเมินพัฒนาการเด็กนั้นควรมีการประเมินเป็นรายบุคคลอย่างสม่ำเสมอต่อเนืองตลอดปี (กรมวิชาการ, 2546) เพื่อดูความก้าวหน้าของเด็กเป็นรายบุคคลตลอดทั้งปี นอกจากนี้ครูควรมีการประเมินเด็กเป็นกลุ่มย่อย เนื่องจากเด็กแต่ละกลุ่มอาจมีความสนใจเหมือนกันหรือถูกกำหนดให้ทำงานร่วมกัน หรือเป็นกลุ่มเพื่อนที่ชอบเล่นด้วยกัน ดังนั้น ครูควรมีการประเมินหรือดู

พัฒนาการเป็นกลุ่มย่อยด้วย (นภเนตร ธรรมบวร, 2544) และสิ่งที่จำเป็นอีกประการหนึ่งคือการประเมินเป็นกลุ่มใหญ่ทั้งชั้นเรียน เพื่อประโยชน์ต่อการวางแผนการเรียนการสอนและการพัฒนาหลักสูตรในแต่ละปีด้วย

2. การประเมินตามสภาพความเป็นจริง

การประเมินที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัย คือ การประเมินตามสภาพที่แท้จริง เพราะเป็นวิธีที่สอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็กเน้นการเรียนการสอนที่让孩子เป็นศูนย์กลาง

ชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์ และคณะ (ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึงการประเมินตามสภาพที่แท้จริงว่าเป็นกระบวนการสังเกต บันทึกหรือตรวจสอบเอกสารเกี่ยวกับงานของนักเรียน ซึ่งนักเรียนได้กระทำและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวิธีการที่นักเรียนทำ ซึ่งได้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพที่มีความต่อเนื่องเพื่อการพัฒนาการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนรายบุคคล

ลักษณะสำคัญของการประเมินตามสภาพที่แท้จริง

- 1) เป็นการประเมินที่เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับการเรียนการสอนและการเรียนรู้ของเด็ก
- 2) เป็นการประเมินที่ยึดพฤติกรรมที่แสดงออกมาจริงเป็นสำคัญ
- 3) ให้ความสำคัญในการพัฒนาจุดเด่นของเด็ก
- 4) ตั้งอยู่บนพื้นฐานเหตุการณ์ในชีวิตจริง เชื่อมต่อการเชื่อมโยงการเรียนรู้ไปสู่

ชีวิตจริง

5) มีการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างการปฏิบัติในทุกบริบท ทั้งที่โรงเรียน บ้าน ชุมชนอย่างต่อเนื่อง

6) เน้นคุณภาพของผลงาน ซึ่งเป็นผลจากการบูรณาการความรู้ความสามารถหลายด้านของเด็ก

- 7) สนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องในการเรียนรู้ของเด็ก

3. การประเมินจากการปฏิบัติ

การประเมินจากการปฏิบัติเป็นวิธีการประเมินที่ครูมอบหมายงาน/กิจกรรมให้เด็กทำ เพื่อให้ได้ข้อมูลว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มากน้อยเพียงใด งาน/กิจกรรมสำหรับการประเมินจะกำหนดให้ผู้เรียนใช้ความรู้ และทักษะของตนหลาย ๆ ด้านแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนสามารถทำบางสิ่งบางอย่างได้สำเร็จตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพหรือไม่ มากน้อยเพียงใด โดยอาศัยดุลยพินิจของครู ซึ่งครูสามารถใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในการประเมินการปฏิบัติ (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์, 2545) ได้แก่

- 1) แบบตรวจสอบรายการ
- 2) แบบประเมินค่าหรือมาตราประมาณค่า
- 3) การประเมินจากสภาพจริงและการประเมินด้วยแฟ้มสะสมงาน

4. การประเมินเพื่อการวินิจฉัย

สภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม ประกอบกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก อาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ ส่งผลกระทบถึงปัญหาพัฒนาการหรือพฤติกรรมบางอย่างที่สะท้อนความล่าช้าหรือความผิดปกติ ทุกวันนี้ นอกจากโรคภัยไข้เจ็บทางร่างกาย เช่น ปวดหัว ปวดฟัน เป็นหวัด ฯลฯ และโรคทางจิต ทางประสาท แล้ว ยังมีโรคอีกกลุ่มหนึ่งที่เกิดจากความผิดปกติของการทำงานของสมองและส่งผลต่อพฤติกรรมกรรมการแสดงออก รวมทั้งการเรียนรู้ต่าง ๆ ของเด็ก ได้แก่ (ธิดา มหาเปารยะบรรมานันท์ อ้างถึงใน ศศิลักษณ์ ชัยนิกิจ, 2544)

1) ออทิสซึม (Autism)

ลักษณะอาการของออทิสซึม คือ เด็กจะพูดช้าหรือพูดภาษาที่ไม่มีใครเข้าใจ ไม่สบตา เก็บตัว ชอบเล่นคนเดียว เรียกไม่ฟัง เป็นต้น ซึ่งมีปัญหาสำคัญ 3 ด้าน คือ ภาษา สังคม และพฤติกรรม

2) สมาธิสั้น (ADHD)

ลักษณะอาการของสมาธิสั้น คือ เด็กมีช่วงความสนใจสั้น ไม่มีสมาธิ ใจลอยง่าย ซน ไม่อยู่นิ่ง หุนหันพลันแล่น เป็นต้น

3) แอลดี (Learning Disability)

ลักษณะอาการของแอลดี คือ มีความบกพร่องในการเรียนรู้โดยที่เด็กไม่ได้เป็นปัญญาอ่อน อาจแสดงออกมาเป็นความบกพร่องทางการฟัง พูด เขียน คำนวณ เป็นต้น

4) ดิสเล็กเซีย (Dyslexia)

ลักษณะอาการของดิสเล็กเซีย คือ เด็กมีปัญหาการเรียนรู้ในด้านการอ่าน

5) แอสเพอร์เกอร์ ซินโดรม (Asperger Syndrome)

ลักษณะอาการแอสเพอร์เกอร์ ซินโดรม คือ เด็กขาดความสนใจสิ่งรอบตัว ไม่เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ขาดการรับรู้ในเรื่องกฎระเบียบ มารยาทสังคม

ส่วนหนึ่งของเด็กที่มีความต้องการพิเศษทางการศึกษาเหล่านี้จะแฝงเด็กปัญญาเลิศไว้ด้วย ซึ่งหากได้รับการฝึกฝนและพัฒนาเป็นอย่างดี จะสามารถเข้าเรียนร่วมกับเด็กปกติในชั้นเรียนได้ รวมทั้งสามารถนำศักยภาพที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและประเทศชาติได้

ดังนั้นในการทำงานเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ครูหรือผู้ปกครองควรสังเกตพฤติกรรมอย่างใกล้ชิด พฤติกรรมบางพฤติกรรมอาจสะท้อนถึงความผิดปกติหรือความล่าช้าของพัฒนาการ บางด้านได้ การสังเกตและวินิจฉัยพบตั้งแต่เริ่มแรกจะช่วยให้เด็กได้รับการส่งเสริมพัฒนาการ ทันทีที่

6. วิธีการประเมินพัฒนาการเด็ก

วิธีการประเมินพัฒนาการเด็ก คือ แนวทางหรือวิธีที่ครูอนุบาลใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก วิธีการประเมินพัฒนาการเด็กมีแตกต่างกันหลายวิธี ดังที่ สิริมาภิญญอนันตพงษ์ (2545) ได้เสนอว่า วิธีการประเมินพัฒนาการเด็กมีดังต่อไปนี้ คือ

1. วิธีการวัดและประเมินแบบเป็นทางการ ได้แก่ การทดสอบชนิดต่าง ๆ การสอบปลายภาค การประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาต่าง ๆ หรือการทดสอบด้วยแบบทดสอบมาตรฐาน

2. วิธีการวัดและประเมินผลแบบไม่เป็นทางการ ได้แก่ วิธีการประเมินแบบสื่อสารส่วนบุคคล เช่น การสังเกต การใช้การสนทนา การสัมภาษณ์ การรวบรวมผลงานภายในแฟ้มผลงาน และการประเมินการเจริญเติบโตของเด็ก

กรมวิชาการ (2546) เสนอแนะว่าวิธีการประเมินที่เหมาะสมและควรใช้กับเด็กอายุ 3-5 ปี ได้แก่ การสังเกต การบันทึกพฤติกรรม การสนทนา การสัมภาษณ์และการวิเคราะห์ข้อมูลจากผลงานเด็กที่เก็บอย่างมีระบบ

นอกจากนี้ นกเนตร ธรรมบวร (2544) กล่าวว่าวิธีการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยสามารถทำได้หลายวิธี ได้แก่ การสังเกตพฤติกรรม การสัมภาษณ์ การเขียนบันทึกเกี่ยวกับตัวเด็ก แฟ้มผลงานเด็ก การใช้แบบประเมินพัฒนาการ การเขียนบันทึก การทำสังคมมิติ และการใช้แบบทดสอบ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การประเมินพัฒนาการเด็กสามารถทำได้หลายวิธี ดังที่นักการศึกษาได้กล่าวไว้ข้างต้น ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

6.1 การสังเกตพฤติกรรมเด็ก

McAfee และ Leong (2002) กล่าวว่า วิธีการที่ครูส่วนใหญ่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเด็ก คือ การเฝ้าดู และการฟัง โดยธรรมชาติแล้วครูทุกคนจะสังเกตเด็กที่ตนสอนอยู่เป็นประจำ เพื่อจะได้จัดเตรียมสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็ก นกเนตร ธรรมบวร (2544) กล่าวว่า การสังเกตอาจอยู่ในรูปแบบของการจดบันทึกหรือการให้ความสนใจ

ไปยังสิ่งที่เด็กกำลังทำหรือพูดอยู่ การสังเกตอาจเกิดขึ้นเป็นกิจวัตรประจำวัน และไม่เป็นทางการก็ได้ ในขณะที่เดียวกันอาจมีการสังเกตอันเกิดขึ้นเนื่องจากสัณฐานตัญญาณ และมีการสังเกตชนิดหนึ่งที่จะช่วยให้ครูมุ่งความสนใจไปยังตัวเด็กแต่ละคนในชั้นของตนว่ามีพฤติกรรมการเรียนรู้อะไรเกิดขึ้นบ้าง ในสถานการณ์หนึ่ง ๆ การสังเกตชนิดนี้ คือ การสังเกตเด็กอย่างเป็นระบบ

จุดประสงค์ในการสังเกตโดยทั่วไปของครู คือ ความต้องการที่จะเข้าใจเด็กแต่ละคน และได้ข้อมูลเพียงพอในการจัดการเรียนการสอนเพื่อสนองความต้องการของเด็กแต่ละคน ในการบันทึกการสังเกตพฤติกรรมอย่างเป็นระบบนั้น ครูควรกำหนดวัตถุประสงค์ในการสังเกตเด็กแต่ละครั้งไว้เสมอว่าตนต้องการศึกษาอะไร

การสังเกตพฤติกรรมเด็กอย่างเป็นระบบ เป็นการสังเกตในสถานการณ์ปกติ ไม่มีการควบคุมตัวแปรหรือเงื่อนไขต่าง ๆ ในสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็ก ครูอาจแบ่งขั้นตอนของการบันทึกพฤติกรรมเป็น 3 ขั้นตอน (นภเนตร ธรรมบวร, 2544) คือ

- การบันทึกเหตุการณ์ สถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง
- การบันทึกความรู้สึกและความคิดเห็นส่วนตัว
- การตีความ แปลความ ตลอดจนการสรุปถึงพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กจาก

ข้อมูลที่ได้จากการสังเกต

หลักในการบันทึกการสังเกตพฤติกรรมเด็กอย่างเป็นระบบนั้น Wright (1967) ได้กล่าวถึงหลักในการบันทึกการสังเกตเด็กไว้ดังนี้

1. ในการบันทึกการสังเกตต้องมีการบันทึกสภาวะแวดล้อมและพฤติกรรมต่าง ๆ ของเด็ก รวมถึงตลอดถึงพฤติกรรมของคนรอบข้างเด็กด้วย
2. ในการรายงานการบันทึกการสังเกตต้องมีการรายงานตามลำดับ ก่อน – หลัง
3. ในการบันทึกการสังเกตควรบรรยายสิ่งที่เด็กทำได้มากกว่าสิ่งที่เด็กทำไม่ได้
4. ควรแยกการตีความและการแปลความหมายพฤติกรรมออกจากข้อมูลที่ได้จากการบันทึกการสังเกต โดยอาจใช้วงเล็บ ขึ้นย่อหน้าใหม่ หรือใช้เส้นแบ่งแยกข้อมูลออกจากการตีความ

ข้อดีของการบันทึกการสังเกตอย่างเป็นระบบ

McAfee และ Leong (2002) ได้กล่าวถึงข้อดีของการสังเกตอย่างเป็นระบบไว้ดังต่อไปนี้

1. ในการบันทึกการสังเกตอย่างเป็นระบบเด็กไม่จำเป็นต้องใช้ความสามารถในการอ่านและเขียน
2. ในการบันทึกการสังเกตอย่างเป็นระบบ เด็กจะไม่รู้สึกว่าคุณกำลังถูกสังเกตหรือถูกบันทึกข้อมูลอยู่
3. ในการบันทึกการสังเกตอย่างเป็นระบบ กิจกรรมประจำวันหรือตารางเวลาในการเรียนหรือการทำกิจกรรมของเด็กไม่มีการเปลี่ยนแปลง
4. การบันทึกการสังเกตอย่างเป็นระบบช่วยให้ครูได้รับทราบข้อมูลที่ชัดเจนโดยตรงเกี่ยวกับพฤติกรรมบางอย่างของเด็ก
5. การบันทึกการสังเกตอย่างเป็นระบบถือว่าเป็นวิธีการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปในหมู่นักการศึกษาปฐมวัย

ส่วนข้อจำกัดของการใช้การสังเกตพฤติกรรมอย่างเป็นระบบ คือ การไม่สามารถที่จะวัดความรู้สึกต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในตัวเด็กได้ มีความยากลำบากในการสังเกตในขณะที่ครูกำลังมีปฏิสัมพันธ์กับเด็ก และประสบการณ์เดิมและข้ออคติของครูด้วย

กล่าวโดยสรุป การบันทึกการสังเกตพฤติกรรมอย่างเป็นระบบ ถือเป็นวิธีการพื้นฐานที่สำคัญวิธีการหนึ่งในการประเมินพัฒนาการเด็ก ในการสังเกตพฤติกรรมเด็ก ถ้าผู้สังเกตมีความถี่ถ้วนในการสังเกตมากเท่าไร โอกาสที่ผู้สังเกตจะจัดการเรียนการสอนเพื่อสนองความต้องการของเด็กแต่ละคนก็มีมากขึ้นเท่านั้น ซึ่งจะส่งผลให้ผู้สังเกตเป็นครูที่มีประสิทธิภาพในการสอนที่เพิ่มสูงขึ้น

6.2 การสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ถือเป็นวิธีการประเมินที่มีประโยชน์มากที่สุดวิธีหนึ่งและถือเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน อาจเป็นการสัมภาษณ์เด็ก พ่อแม่หรือผู้ปกครองเพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กก็ได้ การสัมภาษณ์ต่างจากการสังเกตและวิธีอื่น ๆ คือ เปิดโอกาสให้มีการซักถามในสิ่งที่ผู้สัมภาษณ์ต้องการทราบ มีโอกาสที่จะสังเกตท่าทาง การเคลื่อนไหวของเด็ก น้ำเสียงระดับเสียง การสัมภาษณ์โดยทั่วไปมี 3 ประเภท (ดวงเดือน ศาสตรภักดิ์, 2537) คือ

1. การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง คือ มีการเตรียมคำถามที่จะถามไว้ล่วงหน้า ซึ่งเป็นการสะดวกต่อผู้สัมภาษณ์หรือครู ในขณะที่เดียวกันผู้สัมภาษณ์จะไม่มีโอกาสถามอะไรนอกเหนือไปจากคำถามที่เตรียมมา ซึ่งเป็นการจำกัดคำตอบและผู้ถูกสัมภาษณ์เช่นกัน

2. การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างหรือไม่เป็นทางการ เป็นวิธีที่นิยมกันมากในการสัมภาษณ์เด็กเล็กเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมหลังจากที่มีการสังเกตเด็กอย่างเป็นทางการแล้ว มีการเตรียมหัวข้อที่ต้องการคุยหรือสนทนากับเด็กไว้คร่าว ๆ แต่มิได้จดคำถามให้เด็กตอบทีละข้อเหมือนการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง อาจมีการ ชักถามหรือพูดคุยกับเด็กในเรื่องที่ครอบคลุมหัวข้อที่ครูเตรียมไว้

3. การสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง มีการเตรียมคำถามล่วงหน้าไว้บางส่วนและคำถามบางส่วนเกิดขึ้นในระหว่างการสัมภาษณ์ เหมาะสำหรับผู้ที่เริ่มใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เพราะสามารถเตรียมคำถามมาล่วงหน้าส่วนหนึ่ง ในขณะที่เดียวกันการสัมภาษณ์จะดูเป็นธรรมชาติมากขึ้น เพราะมีโอกาสตอบสนอง ชักถามหรือตั้งคำถามใหม่ ๆ ในระหว่างการสัมภาษณ์ได้

การสัมภาษณ์ควรใช้ร่วมกับเครื่องมือประเมินแบบอื่น ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน มากขึ้น ดวงเดือน ศาสตรภัทร (2537) กล่าวถึงหลักทั่วไปในการสัมภาษณ์ ดังนี้

1. การกำหนดจุดมุ่งหมายและการวางแผนการสัมภาษณ์ จำเป็นต้องกำหนดจุดมุ่งหมายว่าตนต้องการที่จะสัมภาษณ์เรื่องอะไร ต้องการทราบพัฒนาการด้านใดของเด็ก ต้องวางแผนว่าจะสัมภาษณ์ใครบ้างและวิธีการสัมภาษณ์จะเป็นแบบไหน

2. เตรียมตัวและเตรียมเครื่องมือ ผู้สัมภาษณ์จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเตรียมคำถามที่จะสัมภาษณ์ให้พร้อมในกรณีที่ต้องการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และในกรณีที่เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างหรือแบบมีโครงสร้างจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเตรียมโครงคำถามให้พร้อม นอกจากนี้ควรเตรียมสถานที่ในการสัมภาษณ์ ระยะเวลา และสร้างความคุ้นเคยกับเด็กหรือบุคคลที่เราจะสัมภาษณ์

3. ในการสัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ควรเป็นผู้ฟังที่ดี ควรให้ความสนใจกับเรื่องที่ถูกผู้ถูกสัมภาษณ์ตอบอย่างเต็มที่ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ในขณะที่เดียวกันควรเปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้มีโอกาสพูดหรือแสดงความคิดเห็นให้มากที่สุด

4. การยุติการสัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ควรไวต่อความรู้สึกของผู้ถูกสัมภาษณ์ เมื่อเห็นหรือมีความรู้สึกที่ผู้ถูกสัมภาษณ์เหนื่อย อึดอัด ไม่ต้องการที่จะให้สัมภาษณ์ต่อไป ควรยุติการสัมภาษณ์ ถึงแม้ว่าการสัมภาษณ์ยังไม่เสร็จสิ้นสมบูรณ์หรือไม่ได้ข้อมูลครบตามต้องการก็ตาม อาจมีการนัดมาสัมภาษณ์ใหม่ในคราวต่อไป

Kahn และ Connell (1986) กล่าวถึงข้อจำกัดของการสัมภาษณ์ ดังนี้

1. คำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ยากเกินไปเด็กไม่เข้าใจ จึงไม่สามารถตอบคำถามได้ หรือคำถามที่ใช้ไม่ตรงตามจุดมุ่งหมายของการสัมภาษณ์ ทำให้ไม่ได้ข้อมูลตามที่ต้องการ
2. เวลาที่ใช้ในการตอบคำถาม ควรตระหนักถึงเรื่องของเวลาที่ใช้ในการตอบคำถามแต่ละคำถาม ควรให้เวลาแก่ผู้ถูกสัมภาษณ์เพียงพอในการตอบคำถาม
3. ความไว้วางใจและความคุ้นเคยระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ถูกสัมภาษณ์ ควรมีการสร้างความคุ้นเคยกับเด็กก่อน เพื่อให้เด็กเกิดความไว้วางใจครู มั่นใจ ใช้ภาษาที่เหมาะสมกับเด็ก ควรเปลี่ยนวิธีการถามคำถามใหม่เมื่อเด็กไม่เข้าใจคำถาม
4. การตีความและการวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จำเป็นต้องใช้ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการประเมินแบบอื่น ๆ เสมอในการรายงานผลเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ไม่สามารถวัดเป็นคะแนนหรือเกรดได้ แต่จะมีประโยชน์อย่างยิ่งในการพยายามทำความเข้าใจเด็กแต่ละคน

6.4 การเขียนบันทึกเกี่ยวกับตัวเด็ก

การเขียนเรื่องราวสั้น ๆ เกี่ยวกับตัวเด็กเป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้ครูเข้าใจเด็กได้ดีขึ้น นกเนตร ธรรมบวร (2544) กล่าวว่า ครูอาจเขียนเรื่องราวสั้น ๆ เกี่ยวกับตัวเด็กจากเหตุการณ์ที่มีความหมายทั้งกับตัวครูและตัวเด็ก ในการเลือกเหตุการณ์ที่นำมาเขียนจะบ่งบอกถึงการให้ความสำคัญของครูต่อพฤติกรรมเด็ก และช่วยให้ครูตอบคำถามที่ตนเองอยากรู้ได้ดีขึ้น

ในการบันทึกเรื่องราวที่น่าสนใจของเด็ก ครูอาจสังเกตเหตุการณ์จนกระทั่งเหตุการณ์ผ่านพ้นไปจึงทำการบันทึกก็ได้ หรือครูอาจจดบันทึกอย่างย่อ ๆ ในขณะที่สังเกตอยู่ก็ได้ แล้วจึงนำมาเขียนใหม่ที่หลัง

จะเห็นได้ว่าการเขียนบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับเด็กในชั้นเรียน ครูประจำชั้นอาจต้องใช้เวลามาก แต่ในขณะเดียวกันก็ช่วยให้ครูเห็นภาพและเข้าใจเด็กแต่ละคนในชั้นของตนได้ดีขึ้น ครูตระหนักว่าตนเองสามารถกระตุ้นพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กในส่วนไหน ขณะเดียวกันครูได้ทราบถึงกระบวนการเรียนการสอนด้วย นอกจากนี้ การบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับเด็กในชั้นเรียน ยังช่วยให้ครูพัฒนาทักษะการเขียนเพิ่มขึ้น เรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง และพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของเด็กได้ดีขึ้น มีความเข้าใจและเห็นภาพเด็กที่ตนเองสอนมากขึ้น

6.5 การใช้แฟ้มผลงานเด็ก

McAfee และ Leong (2002) กล่าวว่า แฟ้มผลงานเด็ก เป็นส่วนหนึ่งของการเก็บรวบรวม และตีความข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับตัวเด็ก แฟ้มผลงานเด็กโดยตัวเองไม่ถือว่าเป็นวิธีการประเมินผล แต่เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากวิธีการอื่น ๆ เพื่อใช้ในการประเมิน

พัชรี พลโยธิน และวรรณาท รักสกุลไทย (ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึง จุดมุ่งหมายของแฟ้มผลงานเด็กดังนี้

1. สะท้อนความก้าวหน้าของการเจริญเติบโตของเด็ก
2. ช่วยครูในการวางแผนการสอน
3. มุ่งเน้นเฉพาะจุดเด่นของเด็ก
4. ให้โอกาสเด็กมีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินพัฒนาการ
5. แสดงคุณภาพงานและการคิดของเด็กตลอดหลักสูตร
6. เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในบริบทที่เป็นธรรมชาติ
7. เป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูล

ขั้นตอนในการสร้างแฟ้มผลงานเด็กมีดังนี้

1. การวางแผนและเตรียมการ
2. การรวบรวมสะสม
3. การคัดเลือกงาน
4. การวางแผนการสอน
5. การแลกเปลี่ยนข้อมูลในแฟ้มผลงานเด็ก

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542) ได้เสนอขั้นตอนที่สำคัญในการจัดทำแฟ้มผลงานเด็ก ไว้ดังนี้

ระยะที่ 1 การรวบรวมผลงาน เมื่อครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จนกระทั่งเด็กสามารถแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ มีผลงานในลักษณะต่าง ๆ แล้วให้รวบรวมผลงานด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามความเหมาะสมขึ้นอยู่กับลักษณะของงาน เช่น ในรูปแบบงานเขียน ภาพวาด หรือภาพถ่าย เป็นต้น ซึ่งการเก็บรวบรวมผลงานในขั้นนี้ เด็กควรมีบทบาทมากที่สุด ครูหรือผู้เกี่ยวข้องเป็นผู้สนับสนุนให้ความช่วยเหลือตามความเหมาะสมและจำเป็น

ระยะที่ 2 การคัดเลือกผลงาน เมื่อรวบรวมผลงานได้จำนวนหนึ่ง เด็กก็คัดเลือกผลงานที่ตนเองประทับใจหรือผลงานที่คิดว่าดีที่สุด ผลงานที่แสดงถึงศักยภาพสูงสุดของตนในขณะนั้น เมื่อเลือกไปแล้วมีชิ้นงานใหม่ที่ดีกว่าก็อาจเปลี่ยนแปลงได้ การคัดเลือกผลงานที่ดีต้องมีการวางแผนไว้ล่วงหน้าและต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้นด้วย

ระยะที่ 3 การสะท้อนความคิด หลังจากที่เด็กได้ผลงานที่ตนเองพอใจแล้ว ให้เด็กได้นำผลงานที่คัดเลือกไว้มาพิจารณาคิดทบทวน วิพากษ์วิจารณ์ ในเชิงบวกเกี่ยวกับคุณภาพของงานหรือกระบวนการทำงานของตนหรือของกลุ่ม เพื่อพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น อาจบันทึกไว้ในผลงานและในกรณีที่เด็กยังไม่มีความพร้อมในการเขียนก็อาจใช้การสัมภาษณ์หรือให้ใช้สัญลักษณ์แสดงความคิดเห็นและความรู้สึกต่อผลงาน กรณีที่เด็กยังไม่มีประสบการณ์ในการสะท้อนความคิดเกี่ยวกับการพัฒนางาน ครูควรมีคำถามนำให้เด็กพูดก็ได้

ระยะที่ 4 การประเมิน เมื่อเด็กได้สะท้อนความคิดของตนแล้วเด็กก็จะได้แนวทางที่จะพัฒนางานของตนให้ดีขึ้น การจัดการเรียนรู้ต้องมีการประเมินเป็นระยะ ๆ เมื่อมีผลงานจำนวนหนึ่งซึ่งต้องประเมินทั้งการปฏิบัติ กระบวนการคิดและผลผลิตหรือความก้าวหน้าของผู้เรียน เพื่อรายงานให้ผู้เกี่ยวข้อง

การประเมินที่ดีควรให้เด็กมีส่วนร่วมในการสร้างเกณฑ์แบบประเมินด้วยตนเอง รวมทั้งบอกเหตุผลว่าทำไมจึงมีความคิดในการประเมินอย่างนั้น นอกจากนี้ควรเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องได้แก่ ผู้สอน เพื่อน และผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้ด้วยก็จะทำให้กระบวนการประเมินมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น สิ่งที่จะลืมไม่ได้คือ ต้องนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล

McAfee และ Leong (2002) กล่าวถึงประเด็นสำคัญ ๆ และแสดงแนวคิดในการใช้แฟ้มผลงานเด็กสำหรับเด็กอนุบาล ดังนี้

1. ช่วงพัฒนาการและอายุของเด็ก แฟ้มผลงานเด็กจำเป็นต้องมีการปรับปรุงดัดแปลงให้เหมาะสมกับระดับพัฒนาการและความสามารถของเด็กแต่ละคนแต่ละกลุ่ม เช่น เด็กที่อ่านและเขียนได้บ้างแล้ว จะมีผลงานแตกต่างจากเด็กที่เพิ่งเริ่มอ่านและเขียน
2. การเลือกผลงานเพื่อเก็บรวบรวมใส่ในแฟ้มผลงาน ผู้ที่จะเลือกผลงานใส่แฟ้ม ทั้งครูและเด็กอาจช่วยกันเลือกในสัดส่วนเท่าใดนั้นขึ้นอยู่กับ อายุ ระดับ พัฒนาการ และประสบการณ์ของเด็ก ในเด็กเล็ก ๆ เด็กยังไม่สามารถเลือกผลงานของตนได้ตามวัตถุประสงค์ ดังนั้นในบางครั้งครูจำเป็นต้องคำนึงถึง ระดับอายุ พัฒนาการและความเหมาะสมของเด็กด้วย และครูก็จำเป็นต้องคำนึงถึงจำนวนชิ้นของผลงานที่เก็บรวบรวมใส่ในแฟ้มผลงานด้วย ถ้าเก็บรวบรวมทุกชิ้นก็จะทำให้ผลงานมากเกินไป ในทางตรงกันข้าม ถ้ามีผลงานน้อยเกินไปก็จะมีข้อมูลเพียงพอที่จะเห็นภาพรวมของเด็ก
3. การทบทวนสะท้อนความคิด และการประเมินตนเอง ในเด็กเล็กความสามารถของเด็กในการสะท้อนความคิดและประเมินผลงานที่ตนเองทำหรือการกระทำของตนนั้นมีข้อจำกัดแตกต่างจากเด็กโตหรือผู้ใหญ่ หรือเด็กที่เคยมีประสบการณ์มาก่อน อย่างไรก็ตาม ไม่มีความจำเป็นที่ครู

จะต้องให้เด็กสะท้อนความคิดและประเมินผลงานทุกชิ้นของตน เพราะจะทำให้เด็กเบื่อและ ไม่เห็นคุณค่าของสิ่งที่ตนทำ

Arter และ Spandel (1992) กล่าวถึงข้อพึงตระหนักในการใช้แฟ้มผลงานเด็ก ดังต่อไปนี้

1. ผลงานที่เก็บรวบรวมในแฟ้มผลงานเป็นตัวแทนของสิ่งซึ่งเด็กสามารถทำได้จริงหรือไม่
2. ผลงานของเด็กที่เก็บรวบรวมในแฟ้มผลงานมีการบรรยายละเอียดของการทำงานหรือไม่ เช่น เป็นงานที่เด็กได้รับการช่วยเหลือจากครู งานอิสระที่เด็กทำเอง งานที่เด็กทำเป็นกลุ่ม
3. ผลงานที่เก็บรวบรวมสอดคล้องกับวิธีสอนและพัฒนาการของเด็กหรือไม่
4. ผลงานเด็กได้รับการตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอหรือไม่ และมาตรฐานการประเมินมีความเที่ยงตรงหรือไม่

สวิตร์ บาลโง (2542) ได้ศึกษาสภาพปัจจุบันของการวัดและประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมงาน ของครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า 1)ผู้บริหารไม่ได้ให้ความสำคัญและขาดการส่งเสริมให้ครูทำการวัดและประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมงานที่จริงจัง 2)ครูผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมงานที่ไม่ชัดเจนและถูกต้อง 3)ผู้ปกครองได้ให้ความสนใจและร่วมมือในการดำเนินการวัดและประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมงาน 4)เอกสารที่ใช้ประกอบการศึกษาและปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมงานมีไม่เพียงพอ 5)ไม่มีบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญมาให้ความรู้โดยตรง 6)ผลงานที่จัดเก็บรวบรวมขาดความสมบูรณ์ 7)ครูไม่ได้ให้ความสำคัญกับการนำผลการปฏิบัติตามขั้นตอนของการวัดและประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมงานไปประเมิน

จกกล ชันทอง (2543) ได้ศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมงานของครูสังกัดสำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 300 คน พบว่า 1)ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมงานอยู่ในระดับปานกลาง 2)ครูมีเจตคติต่อการประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมงานอยู่ในระดับปานกลาง 3)ครูที่สอนในโรงเรียนขนาดใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมงานสูงกว่าครูที่สอนในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4)ครูที่สอนในโรงเรียนขนาดเล็กมีเจตคติต่อการประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมงานดีกว่าครูที่สอนในโรงเรียนขนาดกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ชนิษฐา กาฬกาญจน์ (2543) ศึกษาวิธีการ แนวทางการปฏิบัติงาน และข้อเสนอแนะในการใช้แฟ้มสะสมงานประเมินผลการเรียน ของครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอรัตนภูมิจังหวัดสงขลา กลุ่มตัวอย่าง เป็นครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอรัตนภูมิ จำนวน 20 คน ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม พบว่า 1)วิธีการใช้แฟ้มสะสมงานในการประเมินผลการเรียน มีความแตกต่างกันโดยครูที่ใช้แฟ้มสะสมงานประเมินผลการเรียน ในระดับ 2 และระดับ 3 มีการวางแผนการใช้แฟ้มสะสมงานประเมินผลการเรียน ส่วนครูในระดับ 1 ไม่ได้มีการวางแผน 2)แนวทางการใช้แฟ้มสะสมงาน ในการประเมินผลการเรียน มีความแตกต่างกันโดยครู ในระดับ 1 มีแนวทางการใช้แฟ้มสะสมงานโดยให้นักเรียนจัดเก็บรวบรวมชิ้นงานที่ยังไม่เป็นระบบชัดเจน ครูในระดับ 2 มีแนวทางการใช้แฟ้มสะสมงานเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนส่วนครูในระดับ 3 กำหนดแนวทางให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการใช้แฟ้มสะสมงานประเมินผลการเรียนตลอดแนวตั้งแต่ร่วมวางแผน จนถึงร่วมประเมินและร่วมชื่นชมผลงาน

พัฒนาพงษ์ สายเพชร (2546) ได้ศึกษาความคิดเห็นของครู ที่มีต่อสภาพและปัญหาการประเมินผลตามสภาพจริง โดยใช้แฟ้มสะสมผลงานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 826 คน พบว่า ควรมีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่ครู โดยวิทยากรมืออาชีพที่มีความรู้ความสามารถ หน่วยงานต้นสังกัดหรือโรงเรียนควรจัดสรรเอกสาร คู่มือ วัสดุ ครุภัณฑ์ตลอดจนอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัยให้ทั่วถึง ควรเห็นความสำคัญ มีการนิเทศติดตามและสร้างความเข้าใจระหว่างกันอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนครูต้องร่วมมือพัฒนาทักษะของนักเรียนด้านที่เป็นปัญหาต่อการประเมินอยู่เสมอ

6.6 การใช้แบบประเมินพัฒนาการ

การใช้แบบประเมินพัฒนาการถือเป็นวิธีการหนึ่งที่ช่วยให้ครูเข้าใจพฤติกรรมเด็กได้ดีขึ้นในการใช้แบบประเมินพัฒนาการนั้น ครูจะต้องตั้งวัตถุประสงค์ก่อนว่าต้องการจะศึกษาอะไร หลังจากนั้นนำมาสร้างแบบประเมินพัฒนาการโดยอาศัยทฤษฎีพัฒนาการเป็นหลัก (นภเนตรธรรมบวร, 2544) การใช้แบบประเมินพัฒนาการช่วยให้ครูประหยัดเวลา แต่ควรใช้ควบคู่กับการประเมินแบบอื่น ๆ อีกด้วย

McAfee และ Leong (2002) ได้กล่าวถึงข้อดีของการใช้แบบประเมินพัฒนาการ ดังต่อไปนี้

1. เป็นการประหยัดเวลา การบันทึกข้อมูลเป็นไปอย่างรวดเร็ว
2. มีความยืดหยุ่นได้ สะดวกต่อการทบทวนวิเคราะห์และตีความข้อมูล
3. ไม่จำเป็นต้องทำให้เสร็จภายในวันเดียว แต่สามารถทำได้ตลอดอย่างต่อเนื่อง
4. สามารถติดตามความก้าวหน้าและพัฒนาการของเด็กได้ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ๆ

5. เป็นการง่ายต่อการฝึกบุคคลากรที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากไม่มีความซับซ้อนมากนัก

ข้อจำกัดของการใช้แบบประเมินพัฒนาการ มีดังนี้คือ

1. สามารถประเมินได้ในวงพฤติกรรมที่จำกัดเท่านั้น เพราะฉะนั้นการทบทวนสะท้อนความคิดวิเคราะห์ และตีความข้อมูลควรเป็นไปอย่างระมัดระวัง
2. สามารถประเมินได้ในวงจำกัดจึงไม่อาจประเมินพฤติกรรมและการเรียนรู้ที่ซับซ้อนได้

6.7 การทำสังคัมมิติ

สังคัมมิติเป็นเครื่องมือที่พัฒนาขึ้นเพื่อประเมินความสัมพันธ์ในกลุ่มและความสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กปฐมวัย สังคัมมิติเป็นแผนภาพที่ถูกทำขึ้นเพื่อแสดงความสัมพันธ์ในกลุ่มของตน วิธีการนี้ทำให้ครูทราบว่าเด็กในชั้นของตนมีความสัมพันธ์เป็นอย่างไร แผนภาพสังคัมมิติจะสะท้อนถึงสังคัมในห้องเรียน 4 แบบ คือ

1. เด็กที่ได้รับการยอมรับมากที่สุด
2. เด็กที่ได้รับการยอมรับจากเพื่อนน้อยที่สุด
3. กลุ่มเด็กที่แยกออกมาจากคนอื่น ๆ
4. เด็ก 2 คน ที่ต่างก็เลือกซึ่งกันและกัน

การทำสังคัมมิติช่วยให้ครูทราบถึงความสัมพันธ์ของเด็ก ๆ ในชั้นเรียนของตนในขณะเดียวกันก็ทำให้ครูได้ทราบบทบาทของเด็กแต่ละคนในชั้นเรียนของตนด้วยว่าเด็กแต่ละคนเป็นที่ชอบพอของกลุ่มเพื่อนมากน้อยเพียงใด เพื่อมีความรู้สึกอย่างไรต่อเขา การเก็บข้อมูลโดยการทำสังคัมมิติควรทำอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง ทั้งนี้เนื่องจากข้อมูลอาจเปลี่ยนแปลงไปโดยขึ้นอยู่กับกิจกรรมและกาลเวลา ถ้าครูเก็บข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ จะทำให้ครูสามารถประเมินพัฒนาการทางสังคัมของเด็กได้

6.8 การใช้แบบทดสอบ

การตัดสินใจที่จะใช้แบบทดสอบกับเด็กอนุบาลควรกระทำอย่างระมัดระวังและรอบคอบ ผู้ทดสอบควรตระหนักถึงจุดมุ่งหมายหรือจุดประสงค์ของการทดสอบว่ามีขึ้นเพื่ออะไร สมาคมการอนุบาลศึกษาแห่งประเทศไทย (NAEYC, 1998) ได้กล่าวถึงจุดประสงค์ของการสอบว่ามีขึ้นเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนสำหรับเด็ก และเพื่อตรวจสอบว่าเด็กได้รับผลดีจากการจัดประสบการณ์ทางการศึกษาหรือไม่

Stewart (1986) กล่าวถึงข้อพึงตระหนักในการใช้แบบทดสอบกับเด็กปฐมวัย ดังนี้

1. ถ้าจำเป็นต้องใช้แบบทดสอบกับเด็กปฐมวัย ครูจำเป็นต้องทราบจุดประสงค์ของการใช้แบบทดสอบนั้น ๆ ครูควรมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแบบทดสอบที่ตนเลือกใช้เป็นอย่างดี
2. ครูต้องพิจารณาว่าแบบทดสอบที่ตนเลือกใช้มีความเชื่อถือได้ และเที่ยงตรงเพียงใด แบบทดสอบสำหรับเด็กควรได้รับการออกแบบโดยผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งซึ่งเกี่ยวกับพัฒนาการ ความต้องการและความสนใจของเด็ก
3. ครูจะต้องไม่ใช่แบบทดสอบเพียงอย่างเดียวเป็นเครื่องมือในการประเมินพัฒนาการเด็ก แต่ต้องใช้เครื่องมืออื่น ๆ ประกอบด้วย
4. ครูควรมีการให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเกี่ยวกับการสอบและการตีความผลของการสอบ

โดยสรุป วิธีการประเมินพัฒนาการเด็กอนุบาลมีวิธีการต่าง ๆ มากมายหลายวิธีด้วยกัน ตั้งแต่การสังเกตพฤติกรรมเด็ก การสัมภาษณ์ การเขียนบันทึกเกี่ยวกับตัวเด็ก แฟ้มผลงานเด็ก การทำสังคัมมิตติ การใช้แบบประเมินพัฒนาการ และการใช้แบบทดสอบ วิธีการประเมินที่ดีควรคำนึงถึงความสนใจของเด็กเป็นสำคัญ ช่วยพัฒนาความมั่นใจในตนเองให้กับเด็กคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็กและเป็นส่วนหนึ่งของโปรแกรมการเรียนการสอน วิธีการประเมินที่จะบรรลุเป้าหมายต่าง ๆ ได้ต้องมีความต่อเนื่องให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็ก และเป็นส่วนหนึ่งของกิจวัตรประจำวันของเด็ก ทั้งนี้โดยผ่านการเรียนการสอนที่ดำเนินอยู่ในชั้นเรียนและความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและบ้านด้วย

7. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินพัฒนาการเด็ก

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินพัฒนาการเด็ก คือ สิ่งที่ครูอนุบาลใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก ซึ่งมีหลายประเภทดังที่จะนำเสนอต่อไปนี้

7.1 แบบบันทึกการสังเกตหรือแบบสังเกต

แบบสังเกตเป็นเครื่องมือที่ใช้ประกอบในการสังเกตในการประเมินพัฒนาการเด็ก ในการสร้างแบบสังเกตเริ่มจากการกำหนดจุดมุ่งหมายว่าจะสังเกตพฤติกรรมของพัฒนาการด้านอะไร

1. ศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการด้านที่ต้องการสังเกต
2. รวบรวมความรู้นำมาเขียนนิยามปฏิบัติการ
3. ตัดสินใจเลือกแบบบันทึกการสังเกต

โดยทั่วไปแล้วแบบบันทึกการสังเกตหรือแบบสังเกตนั้นทำได้หลายแบบ เช่น แบบจดบันทึก แบบตรวจสอบรายการพฤติกรรม และมาตราส่วนประมาณค่า (ดวงเดือน ศาสตราจารย์, 2537) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 3 แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมโดยใช้การจดบันทึก

แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรม		
ชื่อ ด.ช./ด.ญ.....อายุ.....ปี.....เดือน		
ผู้สังเกต.....วันที่สังเกต.....ครั้งที่.....		
พฤติกรรมการสังเกต.....		
สถานที่และ เวลา	พฤติกรรมหรือเหตุการณ์ที่สังเกต	การตีความ
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....

7.2 แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือที่ใช้ร่วมกับการสัมภาษณ์ หรือการสอบถามพัฒนาการเด็ก ในการสร้างแบบสัมภาษณ์มีวิธีการเช่นเดียวกับการสร้างแบบสังเกต คือ

1. กำหนดจุดมุ่งหมายของการสัมภาษณ์
2. ศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. รวบรวมความรู้ที่ได้ ไปเขียนเป็นนิยามปฏิบัติการ
4. ตัดสินใจเลือกวิธีการสัมภาษณ์ว่าจะสัมภาษณ์แบบใด

โดยทั่วไปแบบสัมภาษณ์จะมีลักษณะดังนี้ (ดวงเดือน ศาสตราจารย์, 2537)

แผนภูมิที่ 4 แบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้าง

แบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้าง	
ชื่อ ด.ช./ด.ญ.....	อายุ.....ปี.....เดือน
ผู้สัมภาษณ์.....	วันที่สัมภาษณ์.....ครั้งที่.....
เหตุการณ์ที่ต้องการสัมภาษณ์.....	
คำถาม.....	
คำตอบ.....	
.....	
.....	
.....	

แผนภูมิที่ 5 แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง

แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง	
ชื่อ ด.ช./ด.ญ.....	อายุ.....ปี.....เดือน
ผู้สัมภาษณ์.....	วันที่สัมภาษณ์.....ครั้งที่.....
เหตุการณ์ที่ต้องการสัมภาษณ์.....	
คำถาม	คำตอบ
1. ปกติหนูกลัวสิ่งใด/อะไรมากที่สุด	.....
2. หนูคิดว่าน้อง/พี่ ของหนูมาแย่งความรักของ คุณแม่ คุณพ่อของหนูไหม	.....
3. เวลาหนูเห็นคนแก่ขอทาน หนูรู้สึกอย่างไร และถ้ามีเงินจะให้ขอทานไหม	.....

7.3 แฟ้มผลงานเด็ก

แฟ้มผลงานเด็ก ถือเป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กที่มีจุดประสงค์และกระทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ แฟ้มผลงานเด็กช่วยให้เด็กตระหนักถึงประสบการณ์ ความพยายาม ความก้าวหน้า และความสำเร็จของตนเอง ซึ่งเป็นพื้นฐานของการประเมินพัฒนาการเด็กและการจัดโปรแกรมการเรียนการสอนต่อไป

ในทางปฏิบัติเมื่อมีชิ้นงานของเด็ก หรือแบบฟอร์มต่าง ๆ ที่ครูสังเกตและจดบันทึกพฤติกรรมต่าง ๆ ของเด็กควรเก็บไว้ที่ใดที่หนึ่ง ซึ่งส่วนมากครูเก็บไว้ในแฟ้มจึงมักเรียกกันว่า แฟ้มผลงานเด็ก (สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์, 2545) อย่างไรก็ตามครูสามารถเก็บผลงานเด็กในแหล่งใดหรือภาชนะแบบใดก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมกับชิ้นงาน เช่น อาจเป็นกล่องของเอกสาร หรืออื่นๆ

พัชรี ผลโยธิน และวราณา รัทสกุลไทย (ม.ป.ป.) ได้เสนอว่าองค์ประกอบของแฟ้มผลงานเด็กควรมี 2 ประการดังนี้

1. การรวบรวมและเก็บผลงานเด็ก ประกอบด้วย

- 1) ที่เก็บผลงาน
- 2) ระยะเวลาการรวบรวม
- 3) ความสะดวกในการจัดเก็บ

สารสนเทศที่ควรนำมาเก็บรวบรวมในแฟ้มผลงานก็คือ สารสนเทศเกี่ยวกับการเจริญเติบโต และความก้าวหน้าของเด็ก ซึ่งประกอบด้วย

- 1) สารสนเทศเกี่ยวกับครอบครัวเด็ก เช่น แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับผลงานเด็ก แบบบันทึกการพบปะผู้ปกครอง ฯลฯ
- 2) การสัมภาษณ์ เช่น การบันทึกแถบเสียงเกี่ยวกับการพูด การใช้ภาษาของเด็ก และการบันทึกภาพและเสียงกับพัฒนาการเด็กขณะทำกิจกรรม ฯลฯ
- 3) กิจกรรมประจำวัน เช่น แบบบันทึกรายการกิจกรรมประจำวันของเด็กแต่ละคนทำ
- 4) แบบสังเกตทักษะการเรียนรู้พัฒนาการเด็ก
- 5) แบบมาตราส่วนประมาณค่า
- 6) ตัวอย่างงาน เช่น งานที่เกี่ยวกับการเขียน การระบายสี การตัดกระดาษ คณิตศาสตร์ รวมทั้งภาพถ่าย ขณะเด็กทำกิจกรรม ภาพถ่ายเอกสารที่เกี่ยวกับแผนภูมิ กราฟที่เด็กทำในห้อง สมุดวางแผนกิจกรรมของเด็ก งานกลุ่ม งานโครงการ บันทึกข้อคิดเห็นของเด็กเกี่ยวกับงานที่ทำ
- 7) แบบบันทึกสั้น

7.6 สังคมมิติ

สังคมมิติเป็นเครื่องมือที่พัฒนาขึ้นเพื่อประเมินความสัมพันธ์ทางสังคมของเด็ก ซึ่งควรทำเมื่อเด็กมีความสนิทสนม หรือรู้จักเพื่อน ๆ ในห้องดีเสียก่อน สังคมมิติที่นิยมใช้มี 2 วิธี (ดวงเดือน ศาสตราจารย์, 2537) คือ การทายลักษณะ และการสร้างภาพสังคม ดังนี้

การทายลักษณะ ครูจะสร้างคำถามใครเอ่ยขึ้นมาให้เด็กตอบ โดยครูจัดบรรยากาศให้เหมือนการเล่นเกม ครูต้องจดคำตอบของเด็กทุกคนเพื่อเอาผลมาสรุป สำหรับเด็กอนุบาลครูควรถามในเชิงนิเสธจะได้ผลดีกว่า เพราะเด็กยังยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ดังนั้นถ้าครูอยากทราบลักษณะพฤติกรรมอย่างไรก็ตั้งคำถามได้ เช่น

- ใครเอ่ยไม่นอนกลางวัน
- ใครเอ่ยไม่เก็บของเล่นเข้าที่

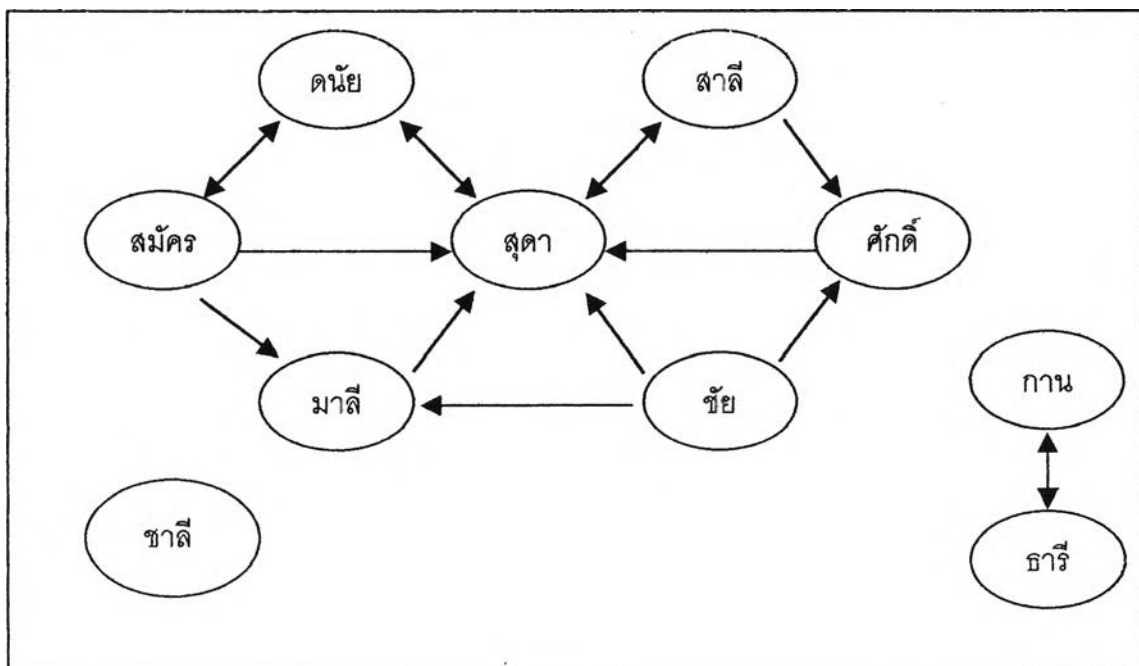
วิธีการนี้จะทำให้ครูทราบลักษณะนิสัยเด่น ๆ ของเด็กแต่ละคน ตามการรับรู้ของเด็กในชั้น

การสร้างภาพทางสังคม ครูจะสร้างคำถามที่จะทำให้ทราบว่าใครชอบใคร ใครเป็นคนเด่นหรือใครไม่ชอบเลย เป็นต้น คำถามที่ครูสร้างขึ้นมาใช้ถามจะเป็นประเภทให้เด็กเลือกเพื่อที่เขาชอบในการทำกิจกรรมบางอย่าง ซึ่งคงให้เลือกโดยเรียกชื่อคนที่ชอบ 2-3 คน ตัวอย่างคำถาม เช่น

- ถ้าต้องการไปเที่ยวสวนสัตว์ หนูจะเลือกไปกับใคร
- ถ้าหนูจะไปเที่ยวชายหาด หนูจะชวนใครไปด้วย

ครูจดคำตอบของเด็กทุกคนไว้และนำมาสร้างเป็นแผนภูมิภาพทางสังคม

แผนภูมิที่ 7 แผนภาพสังคมมิติ

สังคมมิติใช้ประเมินพัฒนาการทางสังคมได้ดีมาก แต่เด็กอนุบาลยังไม่มีความแน่นอนในการคบเพื่อน ดังนั้น ควรทำสังคมมิติเทอมละครั้ง เพื่อดูการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของเด็กเหล่านี้

7.7 แบบทดสอบ

แบบทดสอบเป็นเครื่องมือที่ครูคุ้นเคยและใช้อยู่ประจำไม่ว่าจะเป็นแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หรือแบบทดสอบเชิงสถานการณ์ การทดสอบในระดับอนุบาลเป็นการทดสอบความพร้อม เพื่อประเมินผลการจัดประสบการณ์ของครูว่าได้ผลเพียงใด มีความบกพร่องอะไร ทั้งนี้เพื่อจะได้หาทางแก้ไข (ดวงเดือน ศาสตราภกร, 2537) กล่าวว่าแบบทดสอบในระดับอนุบาลแบ่งแยกได้ 2 แบบ คือ

1. แบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้น เป็นแบบทดสอบความพร้อมที่ใช้กันมากในปัจจุบัน โดยที่ครูผู้สอนเป็นผู้สร้างแบบทดสอบขึ้นเอง มุ่งวัดผลการเรียนการสอนในชั้นเรียนของตนเองโดยยึดเนื้อหาและจุดมุ่งหมายของการสอนในชั้นของตนเป็นหลักในการสร้างแบบทดสอบ

2. แบบทดสอบมาตรฐาน เป็นแบบทดสอบที่สร้างขึ้นโดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านพัฒนาการ และผู้เชี่ยวชาญในเรื่องแบบทดสอบโดยเฉพาะ โดยมีการกำหนดวิธีการดำเนินการสอบ คำแนะนำในการสอบ เวลาที่ใช้ในการสอบ การให้คะแนน และการตีผลของการสอบไว้อย่างละเอียด มีการนำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้ก่อนการใช้อย่างจริงจัง แล้วนำไปวิเคราะห์คุณภาพ ปรับปรุง แก้ไขจนแน่ใจว่ามีคุณภาพดีจึงนำไปหาเกณฑ์มาตรฐานกับเด็กปฐมวัยทั่วประเทศ ในกรณีที่ต้องการให้เป็นมาตรฐานของเด็กไทย เกณฑ์มาตรฐานมักทำเป็นคะแนนมาตรฐาน แบบทดสอบมาตรฐานสร้างขึ้นโดยยึดเนื้อหาและจุดมุ่งหมายของหลักสูตรส่วนที่เป็นแกนร่วมทุกโรงเรียนในประเทศ

นอกจากนี้ สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ (2545) กล่าวว่าแบบทดสอบที่เหมาะสมสำหรับเด็กอนุบาลควรเป็นแบบทดสอบที่ใช้ความรู้ความสามารถของผู้ที่สอบได้จากการเรียนรู้โดยต้องการทราบว่าผู้สอบมีความรู้อะไรบ้าง มากน้อยเท่าไร เมื่อผ่านการเรียนไปแล้ว ดังนั้นลักษณะของการสอบวัดจึงมุ่งไปที่ประสบการณ์ของความรู้ที่ได้รับจากการเรียนการสอน มีรูปแบบเป็นรูปภาพ โดยทำเครื่องหมายวงกลมลงบนภาพคำตอบที่ถูกต้อง หรือเป็นแบบภาพปกติ หรือการให้วาดภาพ การปฏิบัติจริง/การตอบปากเปล่า เป็นต้น โดยสรุปชนิดของแบบทดสอบที่นิยมใช้ในระดับอนุบาล ดังนี้

1. แบบปฏิบัติจริง เป็นการสอบที่ให้ผู้สอบแสดงพฤติกรรมโดยการกระทำหรือลงมือทำจริง

2. แบบปากเปล่าเป็นการทดสอบที่อาศัยการซักถามเป็นรายบุคคลในด้านเนื้อหา และวิธีการตลอดจนแนวคิดจากเรื่องนั้น ๆ โดยผู้สอบมีโอกาสได้ตอบได้ อาจมีรูปแบบการถามหลายวิธี ดังนี้

1) แบบทดสอบสัมภาษณ์ปากเปล่า เป็นแบบทดสอบที่ครูไม่ได้เตรียมมาก่อน สัมภาษณ์นักเรียน

2) แบบทดสอบตอบปากเปล่าหลังจากคำถามที่ครูจัดเตรียม แบบทดสอบชนิดนี้ทำเป็นภาพเพื่อให้เด็กแสดงคำตอบออกมา โดยมีจุดมุ่งหมายในการวัดเฉพาะที่ชัดเจน

3. แบบวาดภาพเป็นคำตอบ คำถามจากแบบทดสอบ ไม่ใช่เป็นการให้เด็กเขียนตอบแต่อาจเป็นการเขียนความคิด วาดภาพ เขียนตัวอักษรเท่าที่เด็กสามารถเขียนได้ แต่ครูจัดบันทึกดูความคิดและจินตนาการของเด็ก

4. แบบเลือกตอบหลายตัวเลือก แบบทดสอบนี้มีลักษณะคำถามและคำตอบเป็นรูปภาพ โดยครูอ่านคำถามข้อความให้ฟังแล้วเลือกคำตอบที่เป็นรูปภาพ ซึ่งประมาณ 2 หรือ 3 ตัวเลือก

5. แบบโยงจับคู่ การจับคู่ออกมาในลักษณะการจับคู่ภาพซึ่งครูอ่านคำสั่งให้นักเรียนฟังแล้วให้นักเรียนโยงภาพที่สัมพันธ์กัน

สำหรับแบบทดสอบมาตรฐานที่มักใช้ในการศึกษาเด็ก มีดังต่อไปนี้ (นาเนตอร์ ธรรมบวร, 2544)

1. แบบทดสอบเชาว์ปัญญา เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดความสามารถทางสมองโดยดูคะแนนที่ได้จากการคิดหรือการปฏิบัติตามคำสั่ง หรือคำถามในแบบทดสอบ

2. แบบทดสอบความพร้อม จุดประสงค์เพื่อที่จะตัดสินว่าเด็กพร้อมที่จะเข้าเรียนในโปรแกรมที่กำหนดไว้หรือไม่ ซึ่งวัดความสามารถในด้านต่าง ๆ เช่น การจับคู่ภาพเหมือนหรือการจับคู่ภาพกับตัวเลข ความเข้าใจด้านการใช้ภาษาและการฟัง

3. แบบทดสอบที่ใช้คัดเลือกเด็กที่ต้องการการช่วยเหลือเป็นพิเศษ แบบทดสอบชนิดนี้จะช่วยชี้เฉพาะเด็กซึ่งมีความเสี่ยงสูง เช่น เด็กที่มีพัฒนาการล่าช้า ที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย ได้แก่ Denver Developmental Screening Test (DDST) ซึ่งเป็นแบบทดสอบที่ใช้ตรวจสอบพัฒนาการทางด้านร่างกายในการใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก พัฒนาการทางสังคม และพัฒนาการทางด้านภาษา

4. แบบทดสอบความรู้ขั้นพัฒนา เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยส่วนรวม มุ่งวัดพัฒนาการทุก ๆ ด้านของเด็ก ใช้วิธีการอิงเกณฑ์มากกว่าอิงกลุ่ม เช่น Brigance Diagnostic Inventory of Early Development ซึ่งจะวัดพัฒนาการทางด้านร่างกาย ด้านภาษา

ด้านสติปัญญา และการช่วยเหลือตนเองของเด็ก อย่างไรก็ตาม แบบทดสอบประเภทนี้จะไม่ได้วัด พัฒนาการทางด้านสังคมของเด็ก

โดยสรุป การสอนกับการทดสอบเป็นกระบวนการที่ต้องสอดคล้องกัน การทดสอบที่ดี จึงต้องเลือกใช้หรือสร้างแบบทดสอบที่สามารถวัดความสามารถเด็กได้ ครูผู้สอนระดับอนุบาลจึงต้อง มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแบบทดสอบ อันจะนำไปสู่การประเมินเด็กได้อย่างถูกต้องและ เหมาะสม

Gilbert (1997) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ ความเห็นที่สอดคล้องของครูและผู้ปกครอง ในการใช้เครื่องมือการประเมินที่หลากหลาย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาอิทธิพลของรูปแบบ เครื่องมือที่แตกต่างกันที่นำมาใช้รายงานผลพัฒนาเด็ก จากทั้งครูและผู้ปกครอง กลุ่มตัวอย่างเป็น ครู พ่อและแม่เด็ก จำนวนอย่างละ 100 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบตรวจสอบรายการ ทั้งหมด 4 แบบ คือ แบบที่ 1 ไม่มีรูป ไม่มีตัวอย่างอธิบาย และมี 2 คำตอบให้เลือก แบบที่ 2 มีรูปและมี ตัวอย่าง มี 2 คำตอบให้เลือก แบบที่ 3 ไม่มีรูป ไม่มีตัวอย่าง และมี 3 คำตอบให้เลือก แบบที่ 4 มีรูป และมีตัวอย่าง มี 3 คำตอบให้เลือก โดยให้ครู พ่อและแม่เด็กใช้เครื่องมือทั้ง 4 แบบ ในการรายงาน พัฒนาการเด็ก ผลการศึกษาพบว่า ไม่มีความแตกต่างกันของผลการรายงานพัฒนาการของเด็ก จากเครื่องมือทั้ง 4 แบบ แต่มีความแตกต่างกันระหว่าง พ่อแม่ กับครู กล่าวคือ พ่อและแม่จะให้ คะแนนพัฒนาการของเด็กสูงกว่าที่ครูให้

8. การรายงานผลการประเมิน

รูปแบบการรายงานผลการประเมินอาจทำได้หลายรูปแบบ เช่น ผลงานจากแฟ้มผลงาน เด็ก สมุดรายงานความก้าวหน้าของเด็ก หรืออาจมีการรายงานโดยการพูดคุย สทนาโดยตรงเลย ก็ได้

McAfee และ Leong (2002) กล่าวว่ารูปแบบของการรายงานพัฒนาการความก้าวหน้า ในระดับปฐมวัยมี 2 รูปแบบ คือ

1. การรายงานพัฒนาการความก้าวหน้าแบบบรรยาย
2. การรายงานพัฒนาการความก้าวหน้าแบบคะแนนหรือการประมาณค่า

สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ (2545) กล่าวว่า รูปแบบการรายงานผลการประเมินพัฒนาการเด็กมี 2 วิธี ได้แก่

1. การรายงานผลแบบเป็นทางการ ซึ่งเป็นการสะท้อนผลความสามารถของเด็กออกมาในรูปของการให้คะแนนเป็นตัวเลข มีรูปแบบเสนอผลในรูปแบบของตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ หรือการให้เกรด เช่น การรายงานผลคะแนนจากแบบทดสอบมาตรฐาน แบบรายงานผลการวัดความสามารถด้านใดด้านหนึ่ง การรายงานผลคะแนนการทดสอบในชั้นเรียน

2. การรายงานผลการประเมินแบบไม่เป็นทางการ ซึ่งเป็นการรายงานที่มีแนวโน้มตามสภาพจริงให้ข้อมูลสะท้อนภาพพัฒนาการของเด็กมากกว่าตัวเลขหรือการให้เกรด ซึ่งมี 2 รูปแบบ คือ วิธีการรายงานด้วยพอดโฟลิโอ และวิธีการรายงานแบบบรรยาย

วิธีการรายงานผลการประเมินพัฒนาการ อาจทำได้ดังนี้ (นภเนตร ธรรมบวร, 2544 ทัศนาศยามณี และคณะ, 2536 และสิริมา ภิญโญอนันตพงษ์, 2545)

1. การประชุมพิเศษผู้ปกครอง หรือการประชุมตามวาระและโอกาสต่าง ๆ
2. การจัดป้ายประกาศ
3. การรายงานด้วยวาจา พบปะพูดคุย
4. รายงานทางโทรศัพท์
5. จดหมายข่าว
6. เยี่ยมบ้าน

โรงเรียนต่าง ๆ จะใช้หลาย ๆ รูปแบบผสมผสานกันไป แต่จะเน้นหนักในรูปแบบที่เป็นทางการมากกว่ารูปแบบที่ไม่เป็นทางการ อย่างไรก็ตามการพูดคุย สนทนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างครูและผู้ปกครองถือเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง

เครื่องมือหรือเอกสารที่ใช้ในการรายงานผลการประเมินที่นิยมใช้ในปัจจุบัน พอสรุปได้ดังนี้

1. ระเบียบสะสม
2. บัตรบันทึกสุขภาพประจำตัวนักเรียน (สศ.3)
3. แบบบันทึกการชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูง
4. สมุดรายงานประจำตัวเด็กระดับก่อนประถมศึกษา (อบ.01)
5. สมุดบันทึกพัฒนาการเด็กระดับก่อนประถมศึกษา (อบ.02)
6. แบบบันทึกพัฒนาการเด็กระดับก่อนประถมศึกษา (อบ.03)

9. การนำผลการประเมินไปใช้

บทบาทที่สำคัญประการหนึ่งของการประเมินผล คือ ช่วย让孩子เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันการประเมินผลก็มีบทบาทสำคัญอื่น ๆ นอกเหนือจากบทบาทในชั้นเรียนของเด็ก นั่นคือมีการนำผลที่ได้จากการประเมินไปสื่อสารกับผู้ปกครอง และบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับเด็กเพื่อเป็นรากฐานในการช่วยเหลือและพัฒนาเด็กต่อไป

นาเนตร ธรรมบวร (2544) กล่าวว่า ผลที่ได้จากการประเมินควรมีการนำไปสื่อสารกับบุคคลต่าง ๆ ดังนี้

1. สื่อสารกับเด็ก โดยอาจใช้รูปภาพ หรือคำพูดง่าย ๆ เพื่อสื่อสารให้เด็กเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการ ความก้าวหน้าของเด็กเป็นประจําอย่างสม่ำเสมอ

2. สื่อสารกับผู้ปกครอง ครูมีความจําเป็นที่จะต้องสื่อสารกับผู้ปกครองเกี่ยวกับพัฒนาการและความก้าวหน้าของเด็กให้ผู้ปกครองทราบ ควรมีการแจ้งวิธีการประเมินให้ผู้ปกครองทราบด้วย นอกจากนี้การให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนและการประเมิน จะทำให้ผู้ปกครองเกิดความรู้ ความเข้าใจเด็กมากขึ้น รูปแบบในการสื่อสารกับผู้ปกครองมีหลายรูปแบบด้วยกัน พอสรุปได้ คือ

1) การสื่อสารกับผู้ปกครองในรูปแบบที่เป็นทางการ ได้แก่ การประชุมผู้ปกครอง สมุดรายงานประจำตัวเด็ก หรือสมุดรายงานความก้าวหน้าของเด็กหรือรูปแบบของจดหมายต่าง ๆ การสรุปและตีความผลงานในแฟ้มผลงานเด็ก รวมตลอดถึงคะแนนสอบ เป็นต้น

2) การสื่อสารกับผู้ปกครองในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ ได้แก่ ผลงานเด็กที่แสดงไว้ตามบอร์ดต่าง ๆ หรือผลงานที่แจกเด็กกลับบ้าน การสนทนา การพูดคุยกับผู้ปกครอง รวมถึงข้อความต่าง ๆ ที่ครูส่งถึงผู้ปกครอง เป็นต้น

3. สื่อสารกับบุคคลอื่น ๆ บุคคลอื่น ๆ ที่ครูจําเป็นต้องสื่อสารเกี่ยวกับผลของการประเมิน ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูประจำชั้นคนใหม่ ครูระดับชั้นที่เด็กจะเลื่อนขึ้นไป นักจิตวิทยาหรือคนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก เป็นต้น

McAfee และ Leong (2002) กล่าวว่าข้อมูลจากการประเมินจะมีความหมายก็ต่อเมื่อครูนำข้อมูลนั้น ๆ มาวิเคราะห์ ทำความเข้าใจและแปลความหมายของข้อมูลนั้น ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการตีความ มีประโยชน์ต่อการส่งเสริมพัฒนานักเรียน ครูควรปฏิบัติตามขั้นตอนของกระบวนการ ดังนี้

1. ทำการวิเคราะห์ สร้างความเข้าใจและแปลความหมายของข้อมูล
2. นำข้อมูลที่ได้จากการตีความไปสร้างกิจกรรมในห้องเรียน รวมทั้งวางแผนขั้นตอนส่งเสริมปรับปรุงนักเรียนต่อไป

การแปลความหมายข้อมูลที่ได้จากการประเมินพัฒนาการเด็ก สามารถปฏิบัติได้ดังนี้

1. ควรตั้งสมมติฐานไว้หลากหลาย เกี่ยวกับความหมายที่อาจเป็นไปได้ โดยยังไม่เฉพาะเจาะจง หรือแปลความหมายไปในทางเดียวเท่านั้น
2. วิเคราะห์การกระทำของเด็กที่เกิดขึ้น จากการทำงานร่วมกันในกลุ่มเพื่อนหรือในช่วงที่เด็กพักผ่อนอยู่กับเพื่อน ๆ
3. พิจารณาถึงอิทธิพลของบริบททางสังคมที่เด็กแสดงพฤติกรรมออกมาด้วย
4. เปรียบเทียบข้อมูลที่ได้กับพัฒนาการของเด็ก หรือจุดประสงค์ของหลักสูตร
5. วิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของเด็ก

ศศิลักษณ์ ขยันกิจ (2544) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการใช้สารนิทัศน์เพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองและครู ในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กวัยอนุบาล กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้ปกครอง จำนวน 13 คน และครูของเด็กอนุบาล วัย 3-5 ปี จำนวน 3 คน จากอนุบาลบ้านเด็กจุฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สังกัดกรมประชาสงเคราะห์ กรุงเทพมหานคร เก็บข้อมูลพฤติกรรมความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองและครูก่อนและหลังการทดลองในสถานการณ์จริง ประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองและครูโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง พบว่า หลังการทดลองการใช้โปรแกรมฯ ผู้ปกครองมีคะแนนความร่วมมือสูงกว่าก่อนการทดลอง และครูและผู้ปกครองทั้งหมดมีความพึงพอใจเกี่ยวกับการดำเนินการใช้โปรแกรมฯ อยู่ในระดับมากที่สุด

โดยสรุปแล้ว การนำผลการประเมินใช้มีความสำคัญอย่างมาก ถ้านำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งจากการศึกษา พบจะสรุปได้ว่าจุดประสงค์ของการนำผลประเมินพัฒนาการไปใช้ มีดังนี้

1. เพื่อความเข้าใจถึงพัฒนาการ ความต้องการและปัญหาของเด็ก
2. เพื่อสื่อสารกับเด็ก
3. เพื่อติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้ปกครอง
4. เพื่อสื่อสารกับบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น แพทย์ ครู ผู้บริหาร
5. เพื่อรายงานผู้บังคับบัญชาตามหน้าที่
6. เพื่อนำข้อมูลไปใช้ประกอบการประเมิน/ประกันคุณภาพต่าง ๆ ตามนโยบายของโรงเรียน หรือหน่วยงานบังคับบัญชา
7. เพื่อประเมินการจัดการเรียนการสอน
8. เพื่อวางแผนและพัฒนาการเรียนการสอน
9. เพื่อการประเมินตนเอง

10. ปัญหาที่พบจากการประเมินพัฒนาการ

ดวงเดือน ศาสตร์ภักดิ์ (2537) ได้กล่าวถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินพัฒนาการเด็ก 4 ปัญหา ดังนี้ คือ

1. ปัญหาที่มาจากตัวเด็ก เช่น

1) อัตราพัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว และในเด็กแต่ละคนจะมีอัตรา ช้าเร็ว ไม่เท่ากัน

2) ชีตจำกัดในการใช้ภาษาของเด็ก

3) มีความตั้งใจในระยะสั้น

4) ขาดความสามารถในการแก้ปัญหา

2. ปัญหาความเหมาะสมในการประเมินเด็กอนุบาล ในที่นี้กล่าวถึงว่า เด็กในวัยอนุบาลสมควรที่จะได้รับการประเมินหรือไม่ และจะประเมินได้ถูกต้องแม่นยำแค่ไหน ซึ่งก็มีทั้งเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย

3. ปัญหาเกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการของการประเมิน เป็นการพัฒนาดังความคิดและวิธีการเพื่อนำมาตัดสินว่า เด็กควรได้รับการประเมินอย่างไร รูปแบบและวิธีการประกอบด้วยการทดสอบแบบอิงกลุ่ม การทดสอบแบบอิงเกณฑ์และการทดสอบแบบอิงหลักสูตร ซึ่งปัญหาจะเกิดได้จากการเลือกใช้รูปแบบวิธีการประเมินที่ไม่เหมาะสม และขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ รูปแบบและวิธีการประเมิน

4. ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายของการประเมิน ได้แก่ ปัญหาความไม่สอดคล้องกันระหว่างจุดประสงค์ที่ต้องการและการประเมินของครู

นอกจากนี้ สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ (2545) ได้กล่าวถึงปัญหาที่เกิดจากการประเมินพัฒนาการเด็กนั้นเกี่ยวข้องกับผู้บริหารและครู สรุปได้ดังนี้

1. ผู้บริหารและครูไม่เข้าใจนโยบายการประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียน

2. ครูมุ่งแต่ประเมินการเรียนรู้ ในส่วนที่เป็นสาระความรู้ และความสามารถทางทักษะเท่านั้น ไม่ครอบคลุมพัฒนาการทุกด้าน

3. ครูไม่เข้าใจในแนวคิดพื้นฐานสำคัญของเด็ก ได้แก่ พัฒนาการ การเรียนรู้ การเจริญเติบโต และศักยภาพของเด็ก

4. ครูมักไม่ค่อยใช้วิธีการที่หลากหลายในการประเมินพัฒนาการเด็ก

5. ครูมีความรู้เกี่ยวกับการใช้เครื่องมือประเมินอย่างมีคุณภาพ และน่าเชื่อถือได้

6. ครูไม่ใช้ผลการประเมินเด็กมาปรับปรุงและส่งเสริมพัฒนาการเด็ก

7. ปัญหาจากตัวเด็ก เช่น หันเหความสนใจง่าย ช่วงความสนใจสั้น ชี้อาย

8. เกิดช่องว่างระหว่างการติดต่อสื่อสารระหว่างครูกับผู้ปกครอง
จากการศึกษา อาจสรุปถึงปัญหาที่พบจากการประเมินพัฒนาการ ได้ดังนี้

1. ปัจจัยจากครู ได้แก่

- 1) ไม่เข้าใจจุดประสงค์ หรือนโยบายการประเมิน
- 2) ประเมินไม่ครอบคลุมพัฒนาการทุกด้าน
- 3) ไม่เข้าใจแนวคิดพื้นฐานสำคัญของเด็ก
- 4) ใช้วิธีการประเมินไม่หลากหลาย
- 5) มีความรู้เกี่ยวกับวิธีการประเมินและเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินน้อย

2. ปัจจัยจากเด็ก ได้แก่

- 1) เด็กในชั้นเรียนมีจำนวนมาก
- 2) อัตราของการพัฒนาของเด็กเร็วมาก
- 3) เด็กเล็กมีช่วงความสนใจสั้น
- 4) การแสดงออกที่เป็นธรรมชาติ
- 5) ซัดจำกัดในการใช้ภาษา

3. ปัจจัยจากการนำผลการประเมินไปใช้

- 1) ไม่ใช้ผลจากการประเมินมาปรับปรุงและส่งเสริมเด็ก
- 2) เกิดช่องว่างในการติดต่อสื่อสารระหว่างครูกับผู้ปกครอง

ศุภฎี มีเดช (2537) ศึกษาความเข้าใจวิธีการปฏิบัติ และปัญหาของครูที่สอนระดับ
ก่อนประถมศึกษาที่เกิดจากการปฏิบัติตามคู่มือการวัดและประเมินความพร้อมในการเรียนระดับ
ก่อนประถมศึกษา กองวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2534
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูที่สอนระดับก่อนประถมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 7 จำนวน 582 คน พบว่า 1)ครูที่มี
ประสบการณ์ในการสอนระดับก่อนประถมศึกษาต่างกัน มีความเข้าใจเกี่ยวกับคู่มือการวัดและ
ประเมินความพร้อมในการเรียนระดับก่อนประถมศึกษา แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
2)ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนระดับก่อนประถมศึกษาต่างกันมีวิธีการปฏิบัติตามคู่มือการวัด
และประเมินความพร้อมในการเรียนระดับก่อนประถมศึกษาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
ที่ระดับ .05 3)ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนระดับก่อนประถมศึกษาต่างกัน มีปัญหาในการปฏิบัติ
ตามคู่มือการวัดและประเมินความพร้อมในการเรียนระดับก่อนประถมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ .05 4)ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนระดับก่อนประถมศึกษา 1-6 ปี มีปัญหาเรื่อง
ขาดความรู้และทักษะเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์เพื่อประเมินความพร้อม 5)ครูที่มีนักเรียนใน

ความรับผิดชอบ 21-30 คน มีปัญหาเรื่องการจัดสื่อ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการวัดและประเมินความพร้อม 6)ครูที่มีนักเรียนในความรับผิดชอบ ต่ำกว่า 20 คน กับครูที่มีนักเรียนในความรับผิดชอบสูงกว่า 30 คนขึ้นไป มีปัญหาเรื่องการใช้เครื่องมือในการประเมิน

ยุริย์ เขียวจ้ออัน (2541) เสนอผลงานวิจัยเรื่อง การประเมินความต้องการจำเป็นด้านทักษะพื้นฐานของครูอนุบาลโดยการใช้การวิเคราะห์งาน เพื่อให้ได้คำอธิบายงานและคุณสมบัติของผู้ปฏิบัติงาน กลุ่มตัวอย่าง คือ ศึกษานิเทศก์และผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 132 คน และกลุ่มครูผู้สอนชั้นอนุบาล 400 คน ผลการวิจัยพบว่า ภาระงานที่สำคัญของครูอนุบาล 2 กลุ่ม คือ 1)กลุ่มวิชาการและธุรการ ได้แก่งานด้านหลักสูตรและแผนการสอน งานด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และงานบริหารธุรการในชั้นเรียน 2)กลุ่มงานการส่งเสริมการเรียนการสอน ได้แก่ งานด้านสุขภาพและอนามัยของเด็ก งานด้านสิ่งแวดล้อมและอาคารสถานที่ และงานความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง ส่วนคุณสมบัติของครูผู้สอนอนุบาลมี 3 ประการ คือ 1)คุณลักษณะที่จำเป็น ได้แก่ การมีทัศนคติที่ดีต่อการเป็นครูอนุบาล การเป็นผู้ที่มีอารมณ์ขันและความคล่องแคล่วว่องไว 2)ความรู้ที่ควรมี ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับการจัดการอนุบาลศึกษา ทฤษฎีและจิตวิทยาเด็กปฐมวัย และ3)ทักษะความสามารถ ได้แก่ ทักษะและความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การเตรียมเด็กให้สอบ การสื่อสารกับเด็ก และการประเมินพัฒนาการ

อรพรรณ บุตรกตัญญู (2542) ได้ศึกษาความเข้าใจและการปฏิบัติของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กวัยอนุบาล กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหาร 100 คน และครู 232 คน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ทบวงมหาวิทยาลัย และสภาสถาบันราชภัฏ ในจังหวัดเชียงใหม่ ขอนแก่น สงขลา และกรุงเทพมหานคร เครื่องมือที่ใช้คือ แบบวัดความเข้าใจ แบบสอบถามการปฏิบัติแบบสัมภาษณ์และแบบสังเกต พบว่า การปฏิบัติงานด้านการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ของผู้บริหารและครูที่มีความเข้าใจในระดับมากคือ การใช้แฟ้มสะสมงาน ความเข้าใจระดับปานกลางและระดับน้อย คือ การปฏิบัติในการใช้แบบประเมินความพร้อม

ณัฐกฤตา ไพศาลสมบัติ (2543) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการเรียนร่วมระดับอนุบาลในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เขต 5 พบว่า ครูใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมเด็ก และมีการวัดและประเมินผลช่วงทำกิจกรรมเสร็จ และเป็นระยะ ๆ แล้วแต่ความเหมาะสม ปัญหาการวัดและการประเมินผลพัฒนาการเด็ก คือ ครูขาดความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการวัดและประเมินผล และครูไม่สามารถประเมินได้ครบทุกด้าน

เกรียงศักดิ์ เรืองศรี (2544) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษาในโรงเรียนอนุบาลอำเภอ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พบว่า ครูระดับก่อนประถมศึกษาประเมินพัฒนาการของเด็กทุกครั้งที่ทำกิจกรรมด้วยวิธีการสังเกต และบันทึกลงในแบบบันทึกพัฒนาการเด็กระดับก่อนประถมศึกษา (อบ.03) หลังจากประเมินพัฒนาการแล้วรายงานผลการประเมินไปยังผู้บริหารและผู้ปกครองเด็ก ปัญหาที่พบ ได้แก่ 1) เด็กมีจำนวนมาก ทำให้การวัดและประเมินพัฒนาการเป็นไปอย่างไม่ทั่วถึง 2) ผู้ปกครองไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผล และ 3) ครูระดับก่อนประถมศึกษาไม่ค่อยมีเวลาในการวัดและประเมินพัฒนาการเด็ก

สิทธิโชค อริยกุล (2544) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความรู้และเจตคติของครูผู้สอนที่มีต่อวิธีประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนเอกชน จังหวัดชลบุรี พบว่า ครูผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจในการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในระดับน้อย และมีเจตคติต่อวิธีประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยอยู่ในระดับดี

จุไรพร เสนาะ (2545) ได้ทำการศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กวัยอนุบาลในโรงเรียนเมืองพัทยา ในส่วนของการประเมินพัฒนาการ พบว่า การวัดและประเมินพัฒนาการมีจุดประสงค์เพื่อ ติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครองเพื่อรายงานพัฒนาการเด็ก แนวทางการวัดและประเมินพัฒนาการ คือ ทำการประเมินพัฒนาการให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของแนวการจัดประสบการณ์ ครูวัดและประเมินพัฒนาการเด็กโดยวิธีการสังเกตพฤติกรรม แล้วนำผลมาจัดทำรายงานลงในแบบประเมินพัฒนาการเด็กระดับก่อนประถมศึกษา

นโยบายและแผนการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย (0-5 ปี) พ.ศ.2545-2549 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545) ได้กล่าวถึงปัญหาของการจัดการศึกษาปฐมวัย คือ 1) ขาดการบูรณาการที่มีประสิทธิภาพของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2) การขาดคุณภาพในเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น การเร่งสอนอ่าน เขียน คิดเลข เพื่อให้สอบเข้าชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ได้ ให้เด็กทำการบ้านทุกวัน 3) ขาดการฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้อง 4) ขาดความเข้าใจเรื่องปรัชญาการพัฒนาเด็กปฐมวัย

นงลักษณ์ วิรัชชัย (2545) ได้ศึกษากระบวนการปฏิรูปเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เกี่ยวกับการประเมินและการประกัน ในโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน พบว่า 1) มีการให้ความรู้เรื่องการประเมินผลตามสภาพจริง แต่ครูยังใช้การประเมินผลตามสภาพจริงไม่มากนัก คะแนนตัวบ่งชี้มีค่าเฉลี่ย 2.34-2.72 ประเด็นที่ครูทำน้อย คือ การให้นักเรียนประเมินการสอนของครู การวางระบบการประเมินทั้งโรงเรียน และการนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ 2) มีโรงเรียนบางส่วนยังไม่ได้ใช้รูปแบบการประเมินที่บูรณาการกับการเรียนการสอน แม้ว่าจะได้

ทำการประเมินตามหลักวิชาแต่ดำเนินงานแยกเป็นโครงการพิเศษ และยังมีบางโรงเรียนที่ครูยังขาดความรู้ ความเข้าใจหลักการประเมินและเห็นว่าการประเมินผลเป็นการเพิ่มภาระให้ครู

สุรสิทธิ์ ถิตย์บุญครอง (2545) ศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับก่อนประถมศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา จำนวน 278 คน พบว่า ครูผู้สอนมีปัญหาการบริหารงานวิชาการดังนี้ 1) ปัญหาการประเมินพัฒนาการเด็กมีปัญหาร้อยละ 80.6 2) ปัญหาการนำแนวและแผนการจัดประสบการณ์ไปใช้มีปัญหาร้อยละ 79.9 3) ปัญหาการจัดกิจกรรมเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับเด็กมีปัญหาร้อยละ 77.78

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเห็นได้ว่าการประเมินพัฒนาการเด็กนั้น มีความจำเป็นและสำคัญอย่างมากต่อกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน บุคลากรจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง และสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนและการนำไปปฏิบัติอย่างไม่ถูกต้องเหมาะสม นอกจากจะไม่เป็นการส่งเสริมพัฒนาแล้ว ยังส่งผลเสียต่อเด็กโดยตรงด้วย การจะปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนนั้น การประเมินพัฒนาการเด็กจึงเป็นหัวใจสำคัญอีกประการหนึ่ง